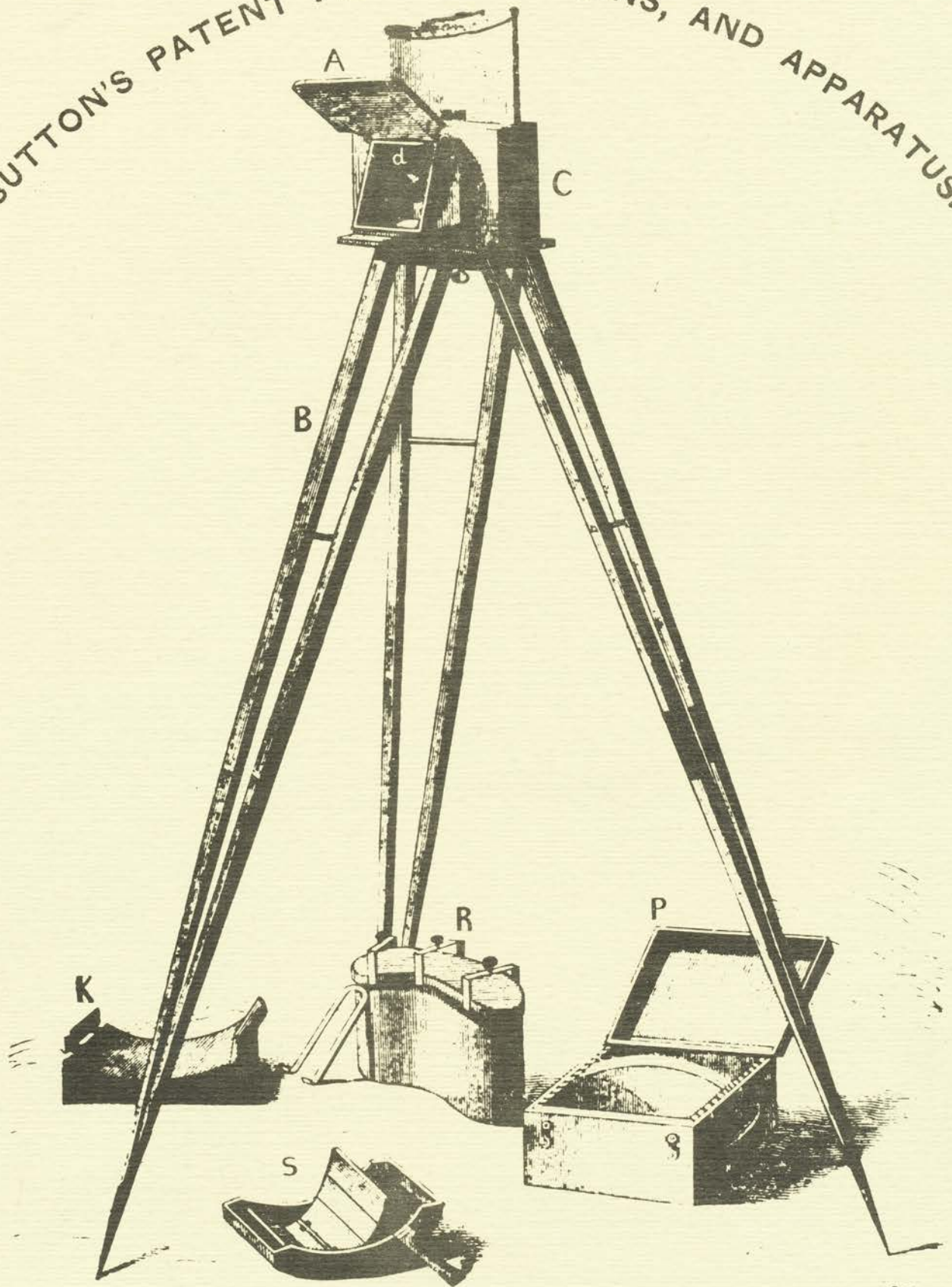

* O B J E K T I V *

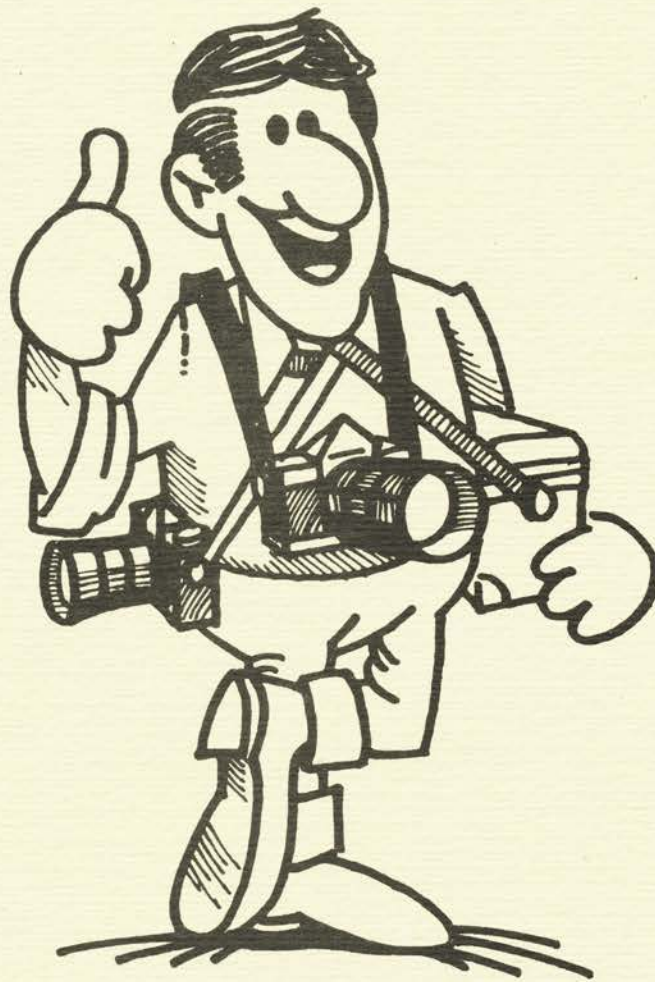
Nr. 26.

April 1883.

SUTTON'S PATENT PANORAMIC LENS, AND APPARATUS.

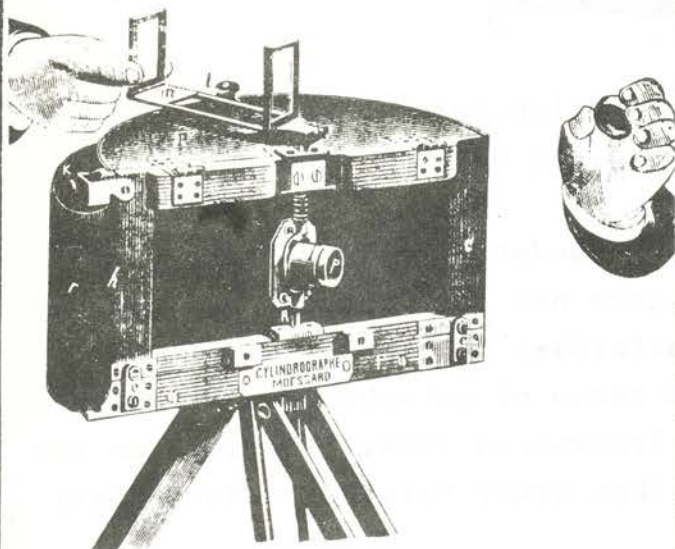
Dansk Fotohistorisk Selskab

DANSK KAMERA SERVICE
TAGENSVEJ 100
2200 KØBENHAVN N. · TELEFON 01·83 87 80

Manufactured by F. J. COX, 22, Skinner Street, Snow Hill, London, E.C
Forside. (See "PHOTOGRAPHIC NOTES," No. 89, for Dec. 15th, 1859.)

Cylindrograph.

Læs mere om dette spændende panoramakamera på side 32.

D.F.S. stiftet 1975

Præsident: Andreas Trier Mørch
Sortedam Dossering 95 A
2100 København Ø
01-26 00 21

Vicepræsident: Ole Schelde
Plantagevej 43
3460 Birkerød
02-81 20 20

Kasserer: Niels Resdahl Jensen
Rygaards Alle 33 A
2900 Hellerup
01-62 09 62
Giro konto: 1 50 64 47

Redaktør: Flemming Berendt
Teglgårdsvej 649
3050 Humlebæk
02-19 22 99

Jylland: Jan Klinksgaard
Ved Skellet 30
6400 Sønderborg
04-43 12 43

1981 D.F.S. all rights reserved ©

ISSN 0107-6329.

Indholdsfortegnelse.

Nyt fra bestyrelsen.	3
Sigvart Werner - Min far. Af Else Holst.	7
Marthinus Petersen 1876-1953. Af Fl. Berendt.	15
Norka Hansen 1876-1971. Af Fl. Berendt.	19
Panoramafotografiens historie. Af Niels Resdahl Jensen.	27
Le Periphote 1901. Af Kell Christensen.	41
Laterna Magica. Tryllelygten. Ved Fl. Berendt.	45

Artiklerne:

Redningen af Andrés billeder.
Daguerre-tåbi.
Er udsat til September-nummeret.

Det er med TRIUMPH i stemmen, at redaktøren kan takke selskabets medlemmer for købet af en skrivemaskine af samme navn. I håb om at de Kr. 5.000 er givet godt ud, skal jeg forsøge, efter bedste evne at udnytte "Mekanekken".

F.B.

Nyt fra bestyrelsen

I snart et år har Dansk Fotohistorisk Selskab holdt sine møde-aftener i medborgerhuset på østerbro, og det har fungeret over al forventning.

Lokalerne er venlige og indbydende desuden er alle aftaler blevet holdt til punkt og prikke. Yderligere har den centrale beliggenhed med hensyn til offentlige transportmidler bidraget til succes.

Derfor planlægger vi endnu en sæson på østerbro, vi har allerede nu bestilt lokaler til efterårssæsonen 1983.. Traditionen tro den tredie Torsdag i måneden, hvilket giver følgende møde-datoer:

15/9 - 20/10 - 17/11 - 15/12

GENERALFOSAMLINGEN AFHOLDES D. 28 - 29 MAJ 1983.

LANDSMØDET.

Dette års Landsmøde vil blive afholdt ligeledes i medborgerhuset på østerbro. Århusgade 103. Mødet finder sted i husets store sal der kan rumme 80-100 personer. Programmet - der i hovedtrækkene vil følge de tidligere års landsmøder, er endnu ikke færdigt, men vil blive udsendt særskilt i midten af April.

NB: HUSK AT INDLÆG ELLER FORSLAG, DER ØNSKES OPTAGET PÅ DAGSORDE-
NEN, SKAL VÆRE BESTYRELSEN I HÆNDE SENEST EEN MÅNED FØR.

Gang på gang har vi i bestyrelsen konstateret, hvor populær D.F.S. auktioner er, men den sidst afholdte i December 1982 led imidlertid af en række småskavanker, som vi nu vil til at rette op på. Dels var den for lang - dvs. at der var for mange numre med, og dels var kvaliteten af de udbudte varer alt for svingende, ja - ind i mellem helt uvedkomne, set i en fotohistorisk sammenhæng. Dette vil vi nu prøve at rette op på ved at indføre to ændringer:

- 1) Det maksimale antal auktionsnumre sættes til 80 stk, således at afviklingen kan ske på ca. 2. timer.
- 2) Bestyrelsen, dvs. Niels Resdahl Jensen, forbeholder sig ret til at udskyde og evt. sammenlægge auktionsnumre - begge dele i samråd med indlevereren.

Alt med henblik på at få så gode og kvalitetsprægede auktioner som muligt. En udskydelse kan også ske på grundlag af en urimelig høj limitpris.

I forbindelse med dette vil vi prøve at indføre en nyskabelse i D.F.S. regi, idet vi til efteråret - September/Oktober - vil prøve at afholde en ekstra auktion, f.eks. en Lørdag eftermiddag. Altså som en selvstændig begivenhed, uafhængig af foredrag og generalforsamling, og samtidig placeret sådan, så der afholdes auktion i D.F.S. hver fjerde måned.

Samtidig vil vi også etablere et bytte - og loppemarked, hvor der ingen kreterier vil være med hensyn til kvalitet og pris.

Som det vil fremgå af indbydelsen på side 6 - har foreningens bestyrelsesmedlem i Jylland - Jan Klinksgård - taget initiativ til at der afholdes en lignende begivenhed på Randbøl kro her i foråret..

Vi finder dette storartet og håber på, at andre af foreningens medlemmer rundt om i landet, skulle have lyst til at samles om forskellige aktiviteter.

At vi skulle kunne få lokalafdelinger op at stå er nok ønsketænkning, men ideen bag at udsende medlemslisten til alle een gang om året, er jo netop, at sætte medlemmer i kontakt med hinanden.

Så hvad enten det handler om byttemarkeder, foredrag eller ekskursioner er alle initiativer særdeles velkomne.

-tm.

En nyskabelse.

Lithograph
Lyons 1842

Medlemmer af D.F.S. på ekskursion i det fremmede.

Skærpet Situation i Slaget om Berlin

*- Men endnu kan du nå at erobre byen,
inden det er for sent -*

Der er endnu nogle få ledige pladser til D.F.S.s enestående fotografiske ekskursion til Berlin.

Afrejse Torsdag aften

Den 28. April 1983.

Ophold på det fremragende hotel:

HOTEL SYLTER HOF.

- BUSRUNDFART I BÅDE VEST OG ØST BERLIN, MED MODTAGELSE I KULTURBUND FOR FOTOGRAFI.
- OPLEV EN FOTOHANDEL PÅ ALEXANDERPLATZ - LOPPEMARKED, EN STEMNINGS- OPLEVELSE MAN KUN KAN FÅ I BERLIN.
- FOREDRAG AF DEN KENDTE FR. W. RÜTHINGER, EN AF TYSKLANDS MEST KYNDIGE FOTO- OG LEICA EKSPERTER VIL HOLDE ET LYSBILLEDFOREDRAG FOR OS PÅ HOTELLET, DET VIL HANDLE OM LEICAS HISTORIE, BELYST GENNEM HANS EGEN SAMLING, DET BLIVER NÆPPE KEDELIGT.
- BESØG I DEN GAMLE RIGSDAGSBYGNING, SOM NU RUMMER ET FANTASTISK MUSEUM. HER KAN GYSET FRA DET TREDIE RIGES STORHED OG FALD OPLEVES, HER KAN ANDEN VERDENSKRIGS ENDELIGE SLAG OM BERLIN FORNEMMES I AL SIN GRU.
- DEN STORE FOTOSAMLER UMSTÅTTER, VIL VISE OS NOGLE AF HANS SJÆLDENHEDER. HR. UMSTÅTTER BYDER DERPÅ TIL BORDS FOR ET STYKKE MAD.
- PROGRAMMET ER LAGT PÅ SÅDAN EN MÅDE, AT DER ER MULIGHED FOR AT FORETAGE SIN EGEN EKSKURSION TIL DETTE ELLER HINT, ALT EFTER BEHOV OG DM.

Medlemmer der måtte tilmelde sig udenbys fra, vil blive kontak- tet direkte vedrørende mødested og tidspunkter.

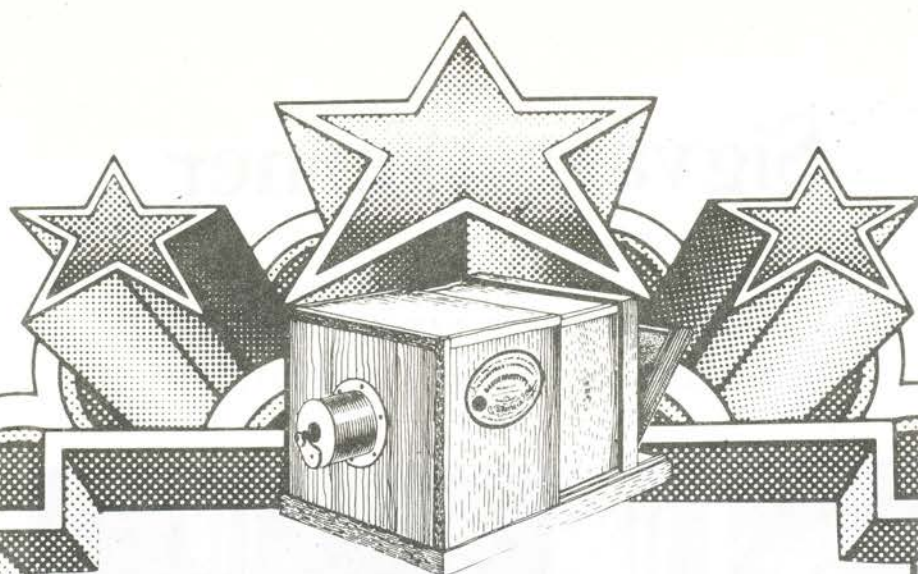
Alle disse herligheder kan du opleve, hvis du råder over et be- løb på ca. Kr. 1.200, heri er medregnet busturen.

Middag og frokost samt drikkevarer for egen regning, men da vi ikke er bundet af aftaler, kan det gøres yderst beskedent.

Tilmelding sker ved at ringe til Niels Resdahl Jensen
Telefon 01 62 09 62 - Dag og nat.

Velkommen fotovenner.

SENEST DEN 11 APRIL.

Photographica

ÅRETS (NÆST) - STØRSTE LOPPEMARKED
DEN 7 MAJ - 1983.

RANDBØL KRO - ER STEDET.

Kl. 10.00: Der bydes velkommen af D.F.S.s bestyrelsesmedlem Jan Klingsgaard.

Derefter vil et kendt ansigt i Jylland såvel som på Sjælland, Per Ask-Nielsen fortælle om D.F.S.s rejse til BERLIN. Ledsaget af billeder.

Kl. 11.45: er der serveret den store kromiddag: Kylling a.la. Randbøldal, derefter dessert: Sveske trifli.

Kl. 13.00: Begynder det store KØB - SALG - BYTTEMARKED. Her sker alt uden ansvar.

Der afsluttes med kaffe og kringle.

Egen transport.

Diverse drikkevarer for egen regning.

Prisen for MIDDAG, KAFFE og KRINGLE er ca: Kr. 60.00.

Vel mødt foto-venner

Bordplads til "lopperne" - Kr. 10.00 pr. løbende meter.

Bestilling af Middag m.m. sker ved henvendelse til

Jan Klingsgaard

Ved Skellet 30

6400 Sønderborg.

Telefon: 04 43 12 43.

Sigvart Werner

DANMARKS STØRSTE NATURFOTOGRAF,
AF ELSE HOLST OG F. BERENDT,

Sigvart Werner fotograferet i sit hjem, med det til dels hjemmebyggede kamera.

Sigvart Werner blev født i 1872, som søn af isenkræmmer T.M. Werner, hvis firma han var medindehaver af fra 1903 til 1931. Som 17 årig — da tørpladen kom frem blev han en af datidens pionerer. Gennem sin klassiske dannelse og studiet af de gamle mestre skabte han i tiden fremover fotografiske billeder af en sjælden skønhed. hans dyrehavebilleder er næppe set magen.

Det er med stor respekt man erfarer, at han igennem en hel menneskealder til fods, på cykel eller pr. bil har gennemstrejft landet systematisk for at skildre dets skønhed.

Der findes utallige digtere som har kunnet skildre Danmarks natur i ord, men kun Sigvart Werner har endnu formået, at fastholde sjælen i den danske natur. Den store danske forfatter Jacob Paludan skriver i et essay:

Oftede har jeg været stillet overfor fotografiske gengivelser af landskabelige motiver, der har berørt mig på en egen stærk måde. Jeg spurgte ikke mig selv om grunden, men nu er der blevet en foranledning til at gøre det. Det drejer sig gerne om motiver fra den bladløse årstid, vinter, tidligt forår.

I naturfredningsårbogen har jeg navnlig truffet dem i en mængde, ofte var en eller anden bygning optagelsens egentlige foranledning, men i så fald var det omgivelserne, park eller skov, der tændte gnisten. Det kunne også være en tilfældig telefonpæl med sne på, som slet ikke var tiltænkt nogen hædersplads, eller det kunne være en havstribbe, sortgrå bag hældende, sne-lyst terræn. Ja, det kunne være skæmmende og skandaløs bebyggelse, der var foreviget for at vække afsky, og det gjorde den også - på sin måde, med virkning på et andet hjernecenter. Men kontrasten mellem snepudret jordisk gods og himlen, som den var i det øjeblik, udløste alligevel en fornemmelse, ganske som den fine struktur af nøgne kviste på de andre billeder gjorde, en masse erindringer og genkendelser.

Danmark, tænkte man.

De tusinder af billeder han nåede, at skabe i en periode hvor det danske landskab endnu var uspoleret, fri for højspændingsmaster og lignende, er bevaret i dag som et monument over denne store billedskaber. Digteren skriver videre:

På sin vis må den fotograf, der vil levere virkningskraftige landskabsbilleder, skole sig selv, som maleren må det.

Jeg kan af erfaring tale med om de første centimeter af denne lange skolevej. Det dejligste stykke natur, min broder og jeg vidste som barn, var "Udsigten fra Hejrebakkerne over Sønderø". Vi forsømte ikke at se den i nogen af vore ferier hos onkelen i Hjortespring, og da vi havde fået et 9x12 klap-kamera med fast linse, var denne udsigt noget af det første, vi vilde indfange. Man kan nok tænke sig, hvordan den blev - ussel og uden åndedrag, søen af bredde som en fingernejl, faldet ned

mod den dybere end fra et stolesæde til gulvet. Det har sine love at fotografere, manden bag linsen må møjsommeligt lære hvilke motiver der er indenfor evne, som de folk, hvis billeder bringes med denne artikel, har lært den.

Sigvart Werners store arbejde i Dansk Naturfredningsforening, hvor han blev æresmedlem i 1937, gjorde, at hans billeder blev publiceret, dels i foreningens månedshefter og årsbøger, men først og fremmest i det store værk "Danske landsdele" som blev udgivet i perioden 1927-1940.

Dette billedværk blev samlet i "Danmark" bind 1-2, som udkom indbundet i 1944. Værket kan købes antikvarisk.

Disse værkers betagende skønhed, må bevæge enhver, som har evnen til at opleve et billede og modtage dets budskab. Desværre er reproduktionen af disse billeder ikke den bedste, bl.a. på grund af økonomi og trykningen i krigsårene.

Derfor har Dansk Fotohistorisk Selskab set det som sin opgave, at prøve på at arrangere en bred og alsidig udstilling bl.a. ved at lave nye fotografiske aftryk efter de gamle glasplader.

De mange glasplader og negativer befinder sig på Nationalmuseet, og her ser man positivt på et arrangement, i bedste fald engang i 1984.

Sigvart Werners datter, fru Else Holst, har været så venlig, at give "Objektiv" nogle erindringssskitser om faderen samt familiens liv og levned i de "gode gamle dage". Dette siger vi hende tak for.

Far og datter i Dyrehaven.

»min far«

Han fødtes i familieejendommen, Kultorvet 4, som københavner med stort "K". I 1902 ved faderens død overtog han forretningen på samme adresse: T.M. Werner, isenkram, detail og engros.-

Til konfirmationen var een af gaverne, som jeg har set omtalt som en photographiemaskine. Det blev fars skæbne, han var kunstnersjæl og slet ikke forretningsmand - det kedede ham.

I 1866 byggede faderen et sommerhus på en grund mellem øresund og Erimitateslottet. Kystbanen kom først senere. Det vil i grunden sige at dyrehaven så og sige blev en del af den smukke ejendom, der var norsk præget, at boltrede de 4 drenge: T.M. Werners sønner sig, og her kendte han alle stierne i alle belysninger. Her voksede hans kærlighed til skoven op. Han kendte skytten "Eriksen" fra Hjortekær og de mange dyrehavemalere. De bad ham om at tale deres sag.

Han spiste om vinteren i Peter Lieps stuer - når han var på jagt med sit kamera. Han kunne komme ind her, udbrydende åh, nej hvor har jeg fået appetit derude i skoven, hvorpå et kor af malere udbrød, Ja det er noget De er glad for, men vi andre ville jo hellere nøjes med en mindre appetit.

Altså gennem de mange år kom far ganske naturligt til at være med fra begyndelsen af "Naturfredningen".

Mødet med Erik Struckmann blev et vendepunkt i fars liv. Her mødte far et menneske så lig ham i natur - glødende af begejstring for alt det smukke i den danske natur - dirrende af harme over hvordan meget blev ødelagt af, skal vi sige, uvidende mennesker som misbrugte vort land. Far havde en æske med glasplader som han og Struckmann kaldte "rædsler", det stod uden på - jeg husker endnu forargelsen hos dem alle, over iskageboderne, der skjulte Jellingehøjene og mange lignende ting.

Skilte på markerne overalt: Jeg husker vejen mod Gedser, mig selv siddende længe, gentage: melase - foder - korn og klid etc. etc. Der skulle ryddes for alt det og far og Struckmann trådte til. Efterhånden blev et "con-amore" arbejde mere og mere omfattende. Fagkundskaber blev kaldt til. Karen Blixens søsters skønne hus - på hjørnet af Sølvgade og Rigensgade blev i mange år frokostmødested. Her kom man med sin egen frokost - far sørgede for snapsen. Og disse timer var ikke kedelige - nej! hvor alle de kloge mennesker morede sig, de var "Sigvart Hansen" og "Struckpetersen" i deres Es

Det romantiske 'dyrehavemaleri', her gengivet som fotografi.

Vi ved alle, ved at slå op i de rette bøger og årsskrifter, hvad det hele udviklede sig til, en meget stor kyndig forening og begejstring og forståelse for vort smukke land.

Jeg synes - jeg må nævne Stauning, som straks forstod, hvad der var opbygget her - og straks gav sin fulde støtte. At far blev en af naturfredningens første æresmedlemmer fulgte helt naturligt med. Nu må jeg til et helt andet kapitel.

Så tilbage i tiden til Lumiere - farveglasplader, og endnu længere. I 1903 kommer Jeg ind i billedet, vi var to børn - en dreng Sven og en pige Else - jeg var så lille, at jeg aldrig satte mig imod alle "prøvelserne" som konstant model.

Sommerhalvåret tilbragte vi i Taarbæk nær havnen med vor dejlige båd bygget hos bådebygger Svendsen, Refshaleøen overfor langelinie-pavillonen. Som 5-6 årig døbte jeg båden INO (Odyseen).

DANMARK

VORT DEJLIGE LAND

BILLEDER AF SIGVART WERNER

ANS INDLEGGING AF

HANS HARTVIG SEEDORFF PEDERSEN

FRIMODT

Igenmem årene havde far bygget et spejlreflekskamera, som fulgte ham hele livet. Han veg ikke fra det. Far var med til at danne mappeklubben, hvis store mappe til min fryd cirkulerede regelmæssigt mellem københavnske venner. Truelsen - Waagå - Drucken, måske flere Her kritiserede man hinandens billeder og gav gode råd.

Navnene Wilse Norge og den herlige kunstner Goodwin fra Stockholm husker jeg tydeligt. Fælles udstillinger var der også - jeg mindes fars mindre heldige medvirken ved ophængningen - han trådte bagud og der lå Wilses ret store transparent. Det splindrede, men far håbede at havde reddet situationen ved at købe det.

Omkring 1907 dukkede farvebillederne op - og det var eventyrligt. Skønne, skønne farver. Jeg husker endnu fars indignation. "Og så siger man, at guld kan man ikke gengive. Se rammerne - det franske bronzeur". Billedet fra vor smukke lejlighed på kultorget, glæder mig endnu.

Fra vort "Landsted" sådan hed det jo dengang har jeg også glasplader fra 1907-1908. Den ganske unge Ole Haslund som mor kendte godt, havde dekoreret væggene efter Slot-Møllers Vindruestel - fået møbler lavet i bedste engelske "Studio" stil, bøgerne stod i reolen, de var meget morsomme. Bindesbølls bedste fad hvid sort hang på væggen. Mor og veninder blev udstyret med italienske sjaler - stærke farver over alt. Blomster, gladiolus, solsikker vrimlede.

Far udstillede ude i verden og fik også medaljer. Korrespondance med en miss. Warburg og jeg husker en mrs. Cadbury. Grunden hertil var, at far privat havde udgivet en bog i 1916 "ELSE", en fætter skrev små upretentiøse vers. Dette rygtedes. Flere fotograferende

personer blandt andre disse englændere og jeg husker også Hirschsprung vilde gerne eje bogen. Han spurgte far om han kunne købe den. "Næh" sagde far, men jeg vil da gerne sende dem et eksemplar.

"Jamen" blev der svaret, så send mig 2, så vil jeg gerne lade den ene indbinde til Dem. Og så kom tilbage eet af Anker Kysters smukkeste bind, rigt forgyldt - brunt skind med Bindsbølls kransepapir som jeg lige har set på hans udstilling. (1982).

3-4 meget store lædermapper og fars meget store sjældne dyrehavebog på japanpapir har jeg også som bevis på disse to store kunstners formåen.

Ja så må jeg vist også fortælle hvordan Else-bogen gradvis opstod. Barndommens "seancer", hvor vi alle med ængstelse så far begejstret søndag morgen rulle sit kæmpelærred ud over havehuset, så nænnede man ikke at vise at man godt kunne tænke sig at lege med veninderne på de store sten ved vandet, men næh nu forsvandt far ind under det sorte klæde og så forekommer det mig, at jeg hørte sådan noget som to og tyve - tre og tyve etc. Altså hvor længe jeg skulle være stille. Ja dette er barndoms minder - som børn nutildags sikkert havde nægtet at tage del i.

Når far vilde noget - så gjorde han det - alt veg for begejstring, sine motiver var han altid rede til at cykle eller køre ud til, når han kunne regne ud, at belysningen var den rette. Ude om i landet lejede han stedets ældste automobil - den var nemlig altid den højeste - den hvorfra han så bedst. Hans forbrug af halstørklæder var enormt, de hænger overalt i Danmark, husk på far blev jo varm-begejstret - alt glemtes for det ene - stemningen på stedet.

Hjortekærsbilledet, hvor svaneungerne ved daggrø vrimler ud fra moderen er bevis på at alle tidspunkter var han rede og vidste hvad han vilde lave.

Bromolietiden, Ja den var fascinerende at iaktage, hvordan far ved hjælp af de dyreste maarhaarspensler duppede billedet frem.

Til sidst vil jeg fortælle om de anerkendende ord fra kunstnere, som jeg stadig har i scrapbøgerne. De glædede ham enormt.

At det nu var kommet til at de anerkendte far og en af dem i en forsamling af ligestillede turde stå op og sige "Jamen kirker er der ingen, der kan gengive som Sigvart Werner, der altid signerede sig S.W.

Sine flere tusinde negativer gav han til Nørlund på nationalmuseet. Han var en lykkelig mand.

Som et kuriosum: Hans mormor født Grundtvig, stammede direkte ned fra Grundtvigs far.

December 1982. Else Holst.

Vi holder af gamle fotos!

Foto: N.C. Madsen. Ålborg.
Faderen var skomager.

FOTO

Magasinet

LYNGBY

✓ Jørgen M. Gregersen

HOVEDGADEN 47, 2800 LYNGBY. TLF. 02-88 3676

Marthinus Petersen

1876 - 1953

af Flemming Berendt.

Udkast til plakat.

I 1980 begyndte jeg, at interessere mig for Marthinus Petersens liv og levned. Den afdøde Hadsundfotograf var også kendt under navnet "Kul-Peter".

Marthinus Petersen blev født i 1876, i den lille by Karby på Mors og døde i 1953 i Hadsund.

Han kom i lære og blev uddannet snedker, og som sådan ernærede han sig i sin ungdom, også efter at han omkring år 1900 slog sig ned i Hadsund.

Sin interesse for fotografering, som han formodentlig har dyrket ved siden af sit håndværk, gjorde ham med årene til erhvervsmæssig fotograf. Første gang han er omtalt som fotograf er ved amtsudstillingen i Hadsund 1908, hvor han udstillede nogle billeder.

Nogenlunde samtidig begynder han at arbejde hos fotograf N.S. Jensen, og allerede omkring 1910 overtager han Jensens fotografiske atelier, som han drev indtil sin død i 1953.

Et af vore medlemmer i Hadsund, Cote Cuculiza er i besiddelse af et gammelt håndbygget fotografiapparat som Marthinus Petersen gav det mystiske navn "HABAROT".

(Kameraet er tidligere beskrevet i "Objektiv" Nr. 19. 1980)

De mange fotografiske optagelser, hvoraf de fleste på glasplader, blev i slutningen af 1970'erne reddet af en historiestuderende i Hadsund, Kjeld Villadsen. Det lykkedes Hr. Villadsen, at redde over 10.000 glasplader fra fortabelsen, billederne er nu anbragt på det Kgl. bibliotek i København.

Mange af billederne må betegnes som fotografisk kunst.

Et mindre antal af disse plader er bevaret på "Rosendalsgården" - egns museet i Hadsund.

Omkring 30 af optagelserne har jeg reproduceret på moderne fotografisk papir i formater op til 50x60 cm.

Det er lykkedes mig ved hjælp af speciel reprot teknik, at fravriste disse billeder deres oprindelige levende og fortættede atmosfære.

Billederne vil være at se i Lorentz Nielsens boghandel, Storegade. Hadsund - i tiden fra den 22. August og ca: 4 uger frem.

Udstillingen som er blevet bekostet af Hr. Lorentz Nielsen, vil blive skænket til egns museet i Hadsund.

Desuden vil udstillingen blive fremvist og omtalt i regi Dansk Fotohistorisk Selskab. Brochuremateriale vil blive fremlagt på udstillingen.

Marthinus Petersen var i sin hjemby en ener, der vel var agtet, men måske ikke altid forstået og værdsat. Godt, at tiden har gjort disse ord til skamme.

FAG-FOTO

Illustration af P. B. B. B.

OPEN BY APPOINTMENT
 01 22 44 91
 APPARATER FRA TIDEN.

FREDERIKSBERG ALLE 29
 1820 KØBENHAVN V

ÅBNINGSTIDER:
 Ti, On, Fr, Kl. 13-17
 Lørdag Kl. 10-13

EFTERLYSNING

ET AF VORE MEDLEMMER ER KOMMET PÅ SPORET AF EN DANSK FOTOHISTORISK SENSATION - MEN VI MANGLER VITALE OPLYSNINGER PÅ DETTE KAMERA FRA 1938-1940. ENHVER DER MATTE VÆRE I BESIDDELSE AF VIDEN OM DENNE SJÆLDNE SAG, BEDES KONTAKTE REDAKTIONEN.

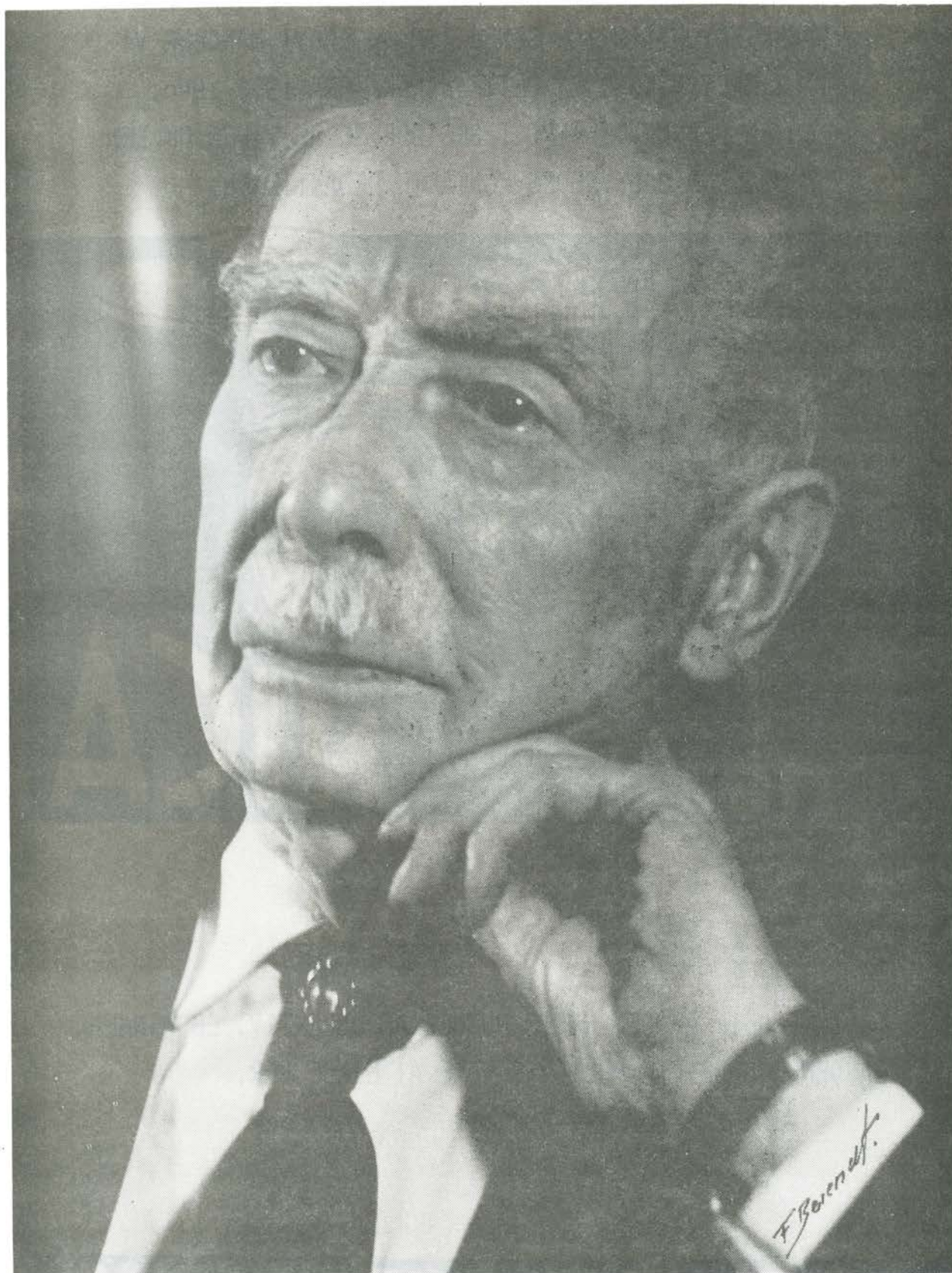

GA IKKE GLIP AF DET NÆSTE NUMMER AF OBJEKTIV, LØSNINGEN PÅ DENNE GADE VIL MULIGVIS VÆRE AT FINDE DER.

* O B J E K T I V *

Norka-Hansen

1876 — 1971

Jens Peter Hansen fotograferet i sit hjem
sommeren 1967.

af Flemming Berendt.

Mit besøg hos "Norka" begynder på min fødselsdag den 6. marts 1964. På denne 35 årsdag forventede jeg at noget særligt ville være i vente som gave.

Om morgenen blev jeg vækket med et tillykke, jeg åbnede mine øjne og for fodenden af min seng stod en ubevægelig brun skikkelse og stirrede på mig. Jeg konstaterede, at "skikkelsen" kun havde eet øje. Det var et "Norka-Multifotografiapparat" - stor var min glæde ved at modtage sådan en gave, straks var jeg ude af sengen, det var svært at komme på arbejde den dag.

Om aftenen beundrede jeg det fine håndudførte apparats mekanik, men blev hurtigt klar over, at det var ligesom om man manglede en brugsanvisning. Men da jeg jo ikke agtede at bruge den i det daglige arbejde, betød funktionsdueligheden ikke så meget.

På det tidspunkt havde jeg eget fotografisk atelier, og når jeg lukkede om aftenen blev apparatet stillet hend foran døren, hvor den som en anden "tinsoldat" stod vagt, mod eventuelt indtrængende efter lukketid. Her stod det i næsten 2 år, indtil jeg en dag fik lyst til at træffe den person som stod bag dette specielle apparats frembringelse.

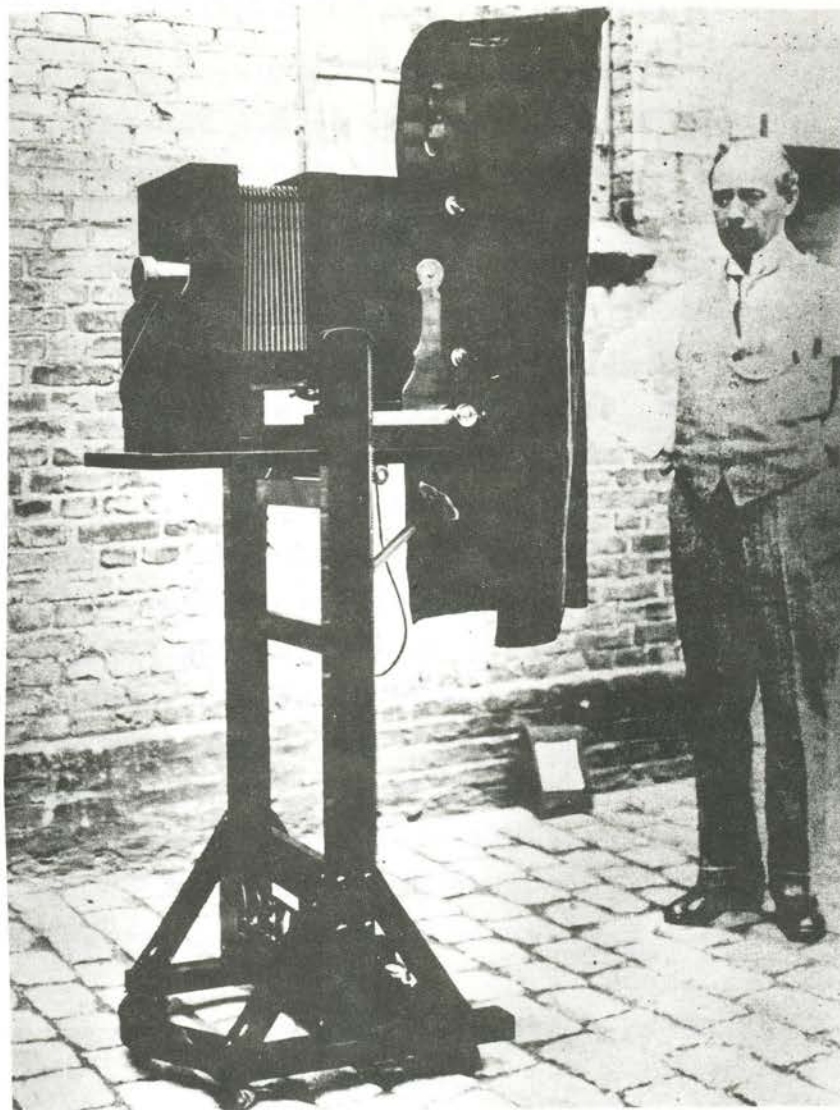
Jeg kendte kun "Norka-Hansen" af omtale, og troede, at han for længst var død. En dag jeg besøgte Svend Nielsen (Fag-Foto) gjorde denne mig opmærksom på at J.P. Hansen, levede i bedste velgående i en alder af 91 år.

Når en person har nået så høj en alder, er man lidt forsigtig med at trænge sig på. Det blev overvejet i lang tid, men da forskellige andre mennesker gjorde mig opmærksom på, at han rigtig nok både var rask og åndsfrisk tog jeg mod til mig og ringede ham op. Jo, så sandelig, jeg var velkommen, det var kun for mig, at bestemme et tidspunkt. Det blev en Lørdag Kl. 10.00.

J.P. Hansen og Frue boede på Nørrebrogade.

Den aftalte Lørdag indfandt sig, inden jeg tog hjemmefra spurgte min kone mig, hvor længe jeg mon blev derude, jeg svarede at jeg ville tro, at jeg var hjemme ca. Kl. 13.00. Men det skulle vise sig at gå helt anderledes.

Klokken 10 ringede jeg på "Norka-Hansens" dør. Der gik en lille stund, så blev døren åbnet og for første gang så jeg den mand, som jeg igennem mange år havde hørt disse fantastiske historier om. Han udstrålede en sand varme og imødekommenhed, de spillevende øjne bød mig hjertelig velkommen.

"Norka" atelierkameraet fotograferet i 1919 - flankeret af mesteren selv.

Han fortalte, at han hele morgenen havde glædet sig til at træffe en person, der var interesseret i hans tidligere virke. Efter at have hilst på hans kone Anna, der virkede ligeså naturlig og hjertelig, skulle vi, som hun sagde, få lidt ro til at lære hinanden at kende.

"Norka-Hansen" viste mig ind i et stort værelse, som nok må betegnes som "hans" hobby-rum. I dette værelse, var der foruden et meget stort gammelt skrivebord, fyldt med reoler og forskellige former for skuffemøbler. Hele rummet bar præg af levende aktivitet - bestemt ikke en person der var gået på aftægt.

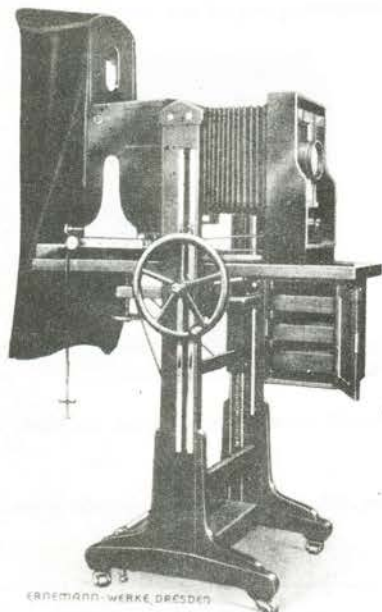
J.P. Hansen, som sagde DE til mig, begyndte med at spørge hvilken type kamera jeg havde fået foræret. Det var tydeligt, at han kendte hvert eneste apparat der var blevet fremstillet, og gjorde mig opmærksom på, at der ikke var to som var helt ens i detaljer. Man forbedrede dem hele tiden, især var man glad for gode råd fra de allerede eksisterende brugere.

Mit apparat var det såkaldte multi-fotoapparat fremstillet i 1934 eller 1935. Det er modellen med "hakskinne".

"Norka-Hansen" holdt nu en "forelæsning" om dette apparats mange funktioner. Medens han fortalte, kunne man tydeligt fornemme opfindersjælen i ham, idet han ustandselig sagde, at det og det burde ændres, trods hans høje alder, var hans tankevirksomhed og sunde logik helt intakt. Efter 1 times lektion i apparatets færdigheder blev vi afbrudt af, at et par franske døre blev åbnet og der stod Anna og fristede med kaffe og hjemmebag. "Norka" klappede i hænderne, kyssede sin kone på kinden, det var tydeligt at Anna betød meget for ham

Vi satte os alle 3 til bords i den anden stue. Bordet var et stort ovalt med 6 stole omkring, i loftet hang den fineste klunkestilslampe, det hele frembragte en stemning af fjern fortid og nutidens motorlarm fra Nørrebrogade, det virkede som om, at her stod tiden stille - og dog.

Fru Anna begyndte nu, at udspørge mig om mit privatliv, om jeg var gift, hvor mange børn vi havde o.s.v. - ikke for at være påtrængende eller nysgerrig, men, og det kunne man mærke, en ægte medleven og interesse for et af "husets" nye bekendskaber. Det var tydeligt, at hun og "Norka-Hansen" oplevede vort møde, som en fælles glæde og ikke kun noget der kun vedrørte ham.

Ernemann-
Wechselmagazin-Atelierkamera
„NORKA“

Bildgröße 12 - 16,5 cm oder kleiner für Hoch-
und Queraufnahmen

Pludselig som ved et trylleslag sagde Anna, at nu måtte vi nok fortsætte vore samtaler, hvis vi skulle nå det hele. Klokken var blevet over tolv middag.

Det var nu nok tid til at sige tak for denne gang. Forsigtigt gav jeg udtryk for, at det ikke var min mening at gøre for megen ulejlighed, og at jeg nødt ville trætte ham. Han vendte sig brat om imod mig og sagde: træt, hvem er træt, DE er jo en ung mand, vi er jo lige begyndt, min arbejdsdag er fra klokken 6 morgen til midnat, jeg prøvede at indskyde en bemærkning om, at sove til middag, det var noget jeg mente alle ældre menne-

sker gjorde, men han svarede mig, lidt skarpt, at det jo var at spille tiden bort, hvorefter han stillede en stor trækasse foran mig fyldt med 18x24 cm. farveglasplader, med motiver af kunstgenstande fra Louvre i Paris.

Vi sad i over 1 time og nød de dejlige kunstværker, det var især vaser og krukker, gamle græske og romerske, om hvilke han kunne fortælle sagn og myter i forbindelse med vasernes ornamentik.

Frokosten stod nu på bordet. Anna havde smurt dejligt smørrebrød og der blev serveret øl til. Efter 1 times spisning, var vi klar til en ny runde. Jeg ville gerne høre historien om hans rejse og møde med George Eastmann, Kodaks grundlægger, i Amerika. "Norka-Hansen" fortalte, at han i sommeren 1920, havde fået samlet så mange penge sammen, at det var muligt og tænke på et salg fremstød i U.S.A.

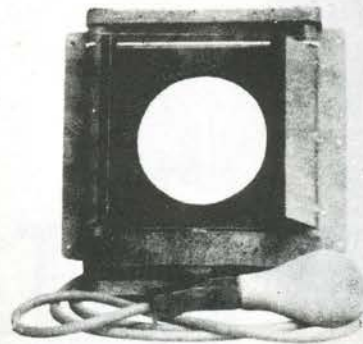
Da opholdet skulle vare i adskillige måneder, havde han indstillet sig på at spare så meget som muligt, hvilket afstedkom, at han måtte lade sig indlogere på et lille beskedent hotel i udkanten af New York. Der var blevet aftalt en dato for hans møde med den store mand, G.E. Det skulle finde sted på dennes landsted uden for New York, ved byen Rochester.

Invitationen lød på middag, så i den anledning havde "Norka" lejet et sæt festtøj hos den nærmeste pantelåner. Iført dette festskrud ventede han nu på, at blive afhentet. Pludselig hørte han skrig og larm fra gaden, han gik hen til vinduet for at se hvad det kunne være, og stor blev hans forbavselse da han nede på gaden så en skinnende "R.R.", med 50 skrigende negerbørn omkring. Det var ikke hver dag en sådan bil kunne sees her i kvarteret.

Hans telefon ringede, og det blev ham meddelt, at der nede i receptionen stod en chauffør og spurgte efter Mr. "NORKA".

ЗАТВОРЪ-„НОРКА“,

Патентъ заявленъ въ большинствѣ странъ.
Фабричная марка зарегистрирована.

Лучшій затворъ для ателье въ мирѣ.

Фабрикатъ

Акц. Общ. Нордискъ Камера-фабрика
Копенгагенъ.

Главный Представитель

Е. П. Л. ФРИГАСТЪ

Гельсингфорсъ · Копенгагенъ · Петроградъ

Адресъ для телеграммъ: Епельфригъ.

Announce på russisk.

Og ganske rigtigt, da han kom ned i receptionen, stod der en ulasteligt klædt sort chauffør, med hvide handsker, og meddelte, at hans opgave var, at bringe Mr. "NORKA" ud til landstedet Rochester. Da de kom ud på gaden, var det, som "Norka" sagde: man følte sig som præsident i Amerika. Medens bilen langsomt kørte ud ad den smalle gade, var det som at komme fra en verden, ind i en helt anden.

Efter en forrygende køretur tværs igennem New York og ud på landet svingedede vognen efter to timers forløb ind ad en enorm indkørsel. her måtte det være tænkte "Norka-Hansen", men nej, der var næsten 3 kilometers kørsel inden vognen holdt stille foran landstedets enorme trappe. Ved hoveddøren stod en tjener og tog imod, hvorefter han blev ført ind i en forhal, vel så stor som et parcelhus. Store søjler, samt adskillige statuer af græske guder, alt i marmor.

Efter en kort ventetid blev han ført ind i et bibliotek, hvor George Eastmann selv tog imod ham. Han fortalte "Norka-Hansen" at en lille gruppe af hans medarbejdere ventede på at høre og se hans apparater. George Eastmann gav et tegn, og en tjener åbnede de store rulledeøre ind til en stor sal, med et langt bord hvor der sad ca. 50 mennesker og ventede på ham. Hans medbragte apparater var nogle dage i forvejen blevet bragt ud til landstedet. De stod nu opstillet henne i et hjørne af lokalet. George Eastmann præsenterede "Norka-Hansen" for de tilstedeværende. Herefter fik han selv ordet, nu gjaldt det om, at præsenterer sine produkter på den bedst mulige måde, det var jo en ekspertgruppe han havde foran sig, men som "Norka" sagde til mig: Deskal ikke komme til at grine af mig.

Det blev desværre ikke den store salgssucces, ud over et patent til en mørkekammerlampe var man ikke særlig interesseret. Men denne store rejse blev på andre måder til en stor glæde for "Norka-Hansen", han fortalte om sit besøg ved de store Niagara-vandfaldene og den omkringliggende natur som gjorde et vældigt indtryk på ham.

Sigfred Løvstad er i besiddelse af en del breve fra denne Amerikatur, hvis indhold skal være af meget malerisk karakter, vi glæder os til at dette materiale engang bliver offentliggjort. Klokkeren var nu blevet over 3 om eftermiddagen, og jeg syntes, at det var på tide, at afslutte denne dejlige dag - men nej, han havde jo ikke endnu fortalt om sin store rejse til Indien, hvor han

tog langt op i bjergene, blot for at købe en bestemt sten til en slipsenål. Man ser hvilken, på portrætbilledet af ham.

På æselryg begav han sig på en flere ugers rejse op i de indiske bjerge, frem til en bestemt landsby, hvor han vidste man kunne købe denne sjældne sten. Det var tydeligt, som han nu sad, og fortalte om denne rejse i detaljer, at dette havde været "den store drengs" eventyrrejse - men som han sagde: på et eller andet tidspunkt var midlerne brugt op, og turen gik atter hjem mod Danmark, hvor nye opgaver ventede ham.

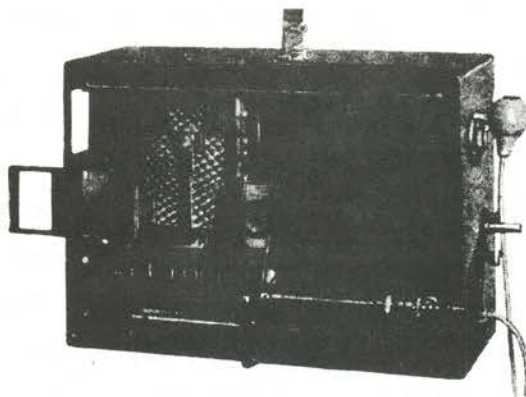
"Norka-Hansen" førte også en meget stor korrespondance med det store udland. Han viste mig breve fra bl.a. de 3 nordiske konger, samt mange af de førende kamerakonstruktører i Europa, i særdeleshed i Tyskland. Forskellige forretningsmæssige forbindelser blev da også knyttet med dette land.

Tiden var vist løbet fra os. 7 timer var gået siden jeg var kommet, og det var som om der ingen grænser var for hans fortælleglæde, men til sidst måtte vi tage afsked med hinanden, da jeg takkede for hans store

imødekommenhed, slog han hånden ud og sagde: at det var ham der havde noget at takke for - det var tydeligt, at han var glad for ikke at være helt glemt. På min vej hjem, gik det op for mig hvor meget JEG havde at lære af denne mand. Det havde været et uforglemmeligt besøg.....

- som lille dreng-

Norka Multifoto-Kamera.

Super-Model 1950-51. - 12×16,5.

Verdenspatent. Eksport til alle Verdensdele.

Det fineste tænkelige **Seriebilled-Kamera** — for 21 Formater fra 2×2 til 8×9 cm — og samtidig et **Universalkamera** par excellence.

Alle Funktioner **helautomatiske**. Paalidelig og slidstærk **Special-Lukker**, 5 forskellige Exponeringsmaader, bl. a. »Tid« og »Rapid-Moment«. Ingen Dobbelt-Exponeringer. **Direkte** Indstilling paa Matskive, derfor klareste Billede. — Det hurtigste og det bekvemteste Apparat. Eneste Kamera for »Kombinations-Billeder«.

Straalende anbefalinger fra alle Lande: »fantastisk« — »overtræffer alle Forventninger«. — Telegram fra »Multifoto«, Cape Town: »Camera wonderful«. — Fra Argentina: »You have created a little marvel« — etc.

✱

Alt Tilbehør: **Norka-Multifoto-Metalstativ**, **Forstørrelsesapparat**, **Opklaps-Kassetter**, **Maskerammer** for de hvide Linier, egenartede og effektfulde **Optagelseslamper** etc. — Brochurer og Priser paa Forlangende. **Hurtigste Levering**. — Pr. kontant eller paa Købekontrakt.

✱

Paa vor nyindrettede **Fabrik**, forsynet med en komplet Udrustning af de mest **moderne Maskiner**, og hvor vi iøvrigt indretter en særlig **Service-Afdeling** for Eftersyn og Modernisering af ældre Multifoto-Kameraer, påbegynder vi nu Fremstillingen af en

helt ny Kamera-Type

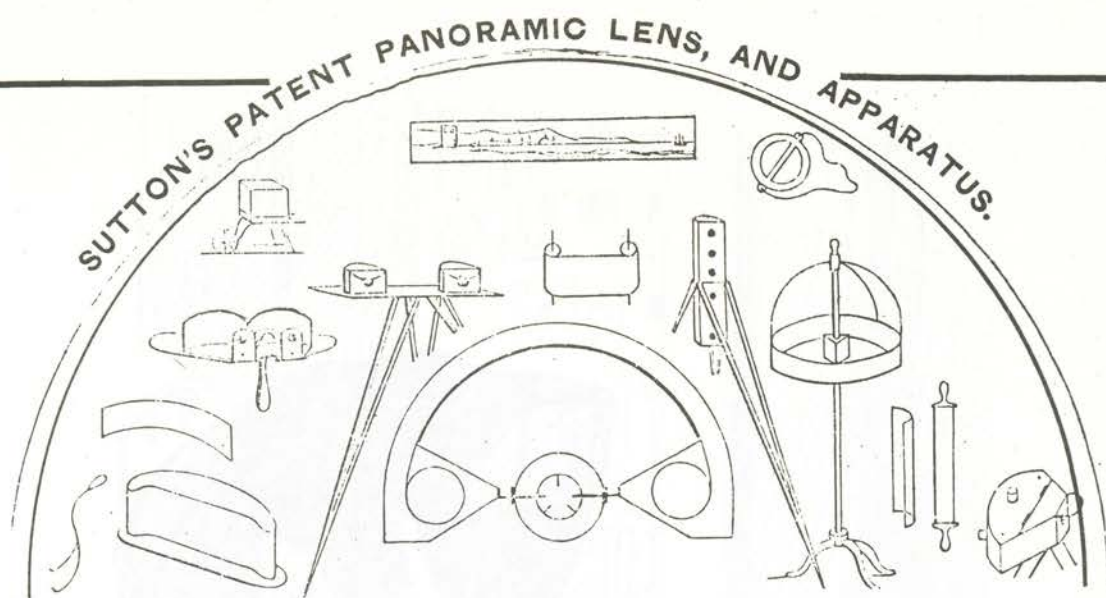
uden noget Sidestykke. **Verdens hurtigste Portrætkamera**, utrolig let at arbejde med. Foreløbigt for 9×12 (12 Plader eller 24 Planfilms). **Direkte** Indstilling paa Matskive til og under Exponeringen. — Smaa Dimensioner, rustfrit Staal, poleret eller ducolakeret, een-søjlet Stativ.

Kgl. hoffotograf Elfelt sad på bænken i en park, da en lidt sjusket fyr frittede ham ud om hans håndtering - Hoffotograf, sagde den noble herre. Den sjuskede tænkte lidt. Så sagde han:
- Bliver man ikke meget "trat" af at fotografere bajere altid?

HØRSHOLM FOTO ApS

Panoramafotografiens Historie

af Niels Resdahl Jensen.

Panoramafotografiens historie har gennem tiden haft et forløb med mange paralleller til den fotohistorie som vi kender fra utallige bøger. At denne gren af historien er meget lidt udbredt skal nok søges i at udbuddet af panoramakameraer op gennem tiden har været uendeligt lille i forhold til almindelige fotografiapparater.

Årsagen til dette ligger vel nok i at almindelig fotografering blev let og handy for menigmand efter århundredskiftet p.g.a. rullefilm og klappkameraer.

Panoramakameraerne derimod var meget store, og vanskelige at benytte og tabte derfor terræn fremover.

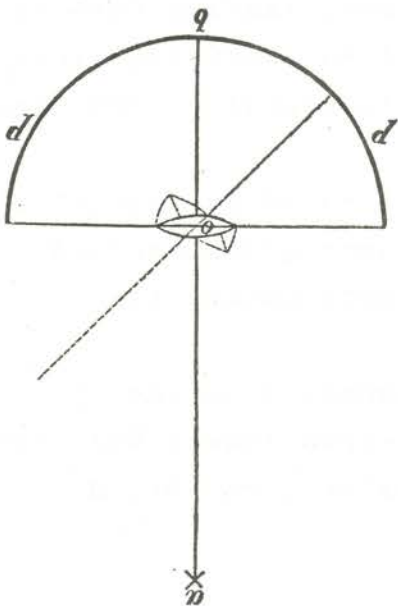
Den gyldne periode for den tekniske udvikling af panoramakameraer ligger i tiden 1845 til 1910.

I denne periode blev de fleste af de mulige metoder at lave panoramakameraer på opfundet og virkeliggjort. Mange nye patenter er ofte af tvivlsom nyhedsværdi, idet det nye blot er en fikseret løsning af et velkendt princip.

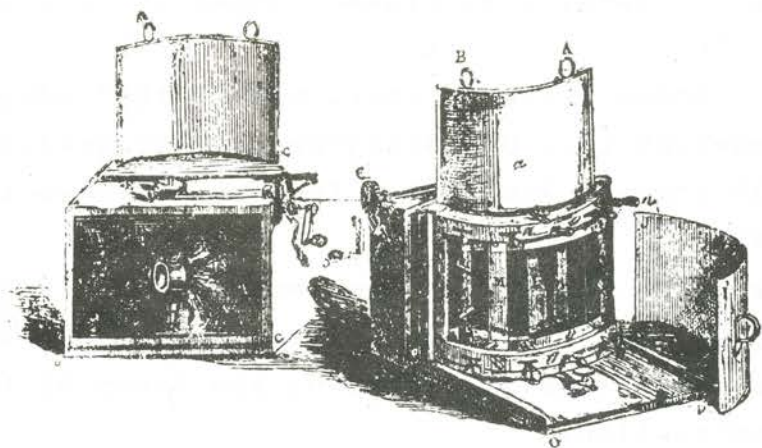
Den tidlige panoramahistorie begynder med panoramamalerier. En irlænder Robert Barker rejste rundt i England i 1770'erne med sådanne billeder. I Frankrig frembragte Pierre Prévost lignende billeder. Daguerre, som oprindeligt var kunstmaler, havde Prévost som lærer. Daguerre arbejdede med tegnekamera til baggrundmalerierne i dioramaet, som kom i 1822. En panoramaforestilling hvor særlige effekter med lys og skygge, for og bag billedet forbløffede publikum.

I 1843 frembringer Fox Talbot et sammensat Calotype panoramafoto. Det bedst kendte af hans panoramabilleder er fra 1846, visende hans atelier med arbejdende fotografer, sammensat af to billeder.

Det første rigtige panoramafoto frembringes i 1844 af en tysker Friedrich von Martens. Han boede i Paris som kobberstikker. Hans kamera havde roterende linse og blev kaldt Megaskop, det anvendte krumme daguerretyplader på 120x380 mm, og frembragte en billedvinkel på 150 grader. Martens nevø Ludvig Schüller, ændrede i 1856 onklens apparat til vådplader. I 1857 bygger Ross et lignende apparat kaldet Scioptric-camera, som på 3 stk. 120 grader krumme glasplader kan tage hele rundkredsen. Samme år får M. Garella engelsk patent på det første roterende-kamera med synkroniseret pladebevægelse. Patentet beskriver et kamera som kun kan dreje 100 grader, men hans princip kunne bruges til 360 graders panorama. Kameramodellen blev tilsyneladende ikke fremstillet kommercielt.

Markens princip.

Megaskop 1844.

Thomas Sutton panoramic Cameras:
 With Cox water lens 1859.
 With Ross water lens 1861.
 Foto: Preus Fotomuseum. Horten.

1858 beskriver den engelske fotograf Thomas Sutton et kamera med roterende linse for våde plader, idet krumme glasplader er vanskelige at påføre emulsion og kopiere. Pladen holdes mod en krum billedramme inde i kameraet. Når linsen svinger rundt ruller pladen tilsvarende omkring den krumme billedramme. Denne løsning forblev kun som idé, idet han året efter fik patent på en vandfyldt vidvinkel-panoramalinse. Linsen består af to tykke linseskaller med vand imellem.

Thomas Suttons kamera blev i 1859 udbudt i en udgave bygget af Frederich Cox. Det arbejder med 120 grader krumme glasplader på 6x15 tommer. Året efter fremkom det også i mindre udgave til 3x7 tommer.

Frederich Cox, havde problemer med at finde egnede glastyper til objektivet. T. Sutton oplyser i 1861, at optikeren Thomas Ross fremover vil fremstille linsen, som samme år fremstår i en forbedret konstruktion.

PHOTOGRAPHIC NOTES.

[June 15th, 1866.]

International Exhibition, 1862

TWO MEDALS

HAVE BEEN AWARDED TO

THOMAS ROSS,

OPTICIAN,

(Son and Successor of the late A. ROSS.)

CLASS XIII.—“Microscopes and Hand Telescopes of Large Aperture. For Great Excellence of Construction.”

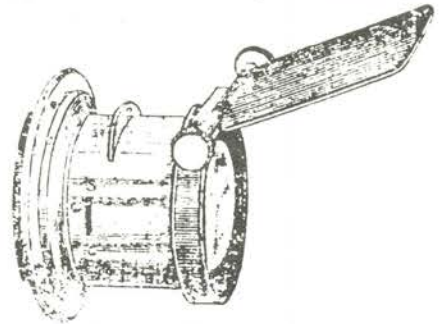
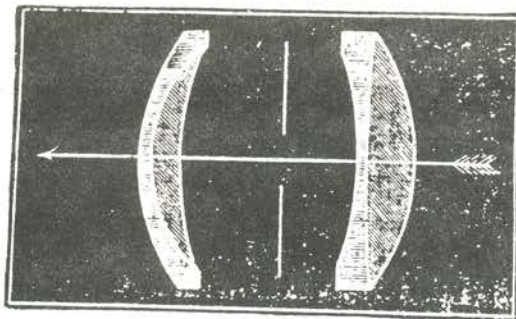
CLASS XIV.—“For the Superiority of his Photographic Lenses.”

ROSS'S

NEW WIDE ANGLE

ACTINIC DOUBLET LENS

These Lenses are free from Distortion and Flare. They include a larger angle than any other Lens, and are remarkable for great depth and excellence of definition.

From F. FRITH, Jun., Esq.—“You will be glad to hear that the Large-Angle Doublet serves me very well. I dare say I have made nearly half my pictures with it. I would not be without it on any account. I am surprised, after all my practice, to find in how many cases the large angle is useful. I have not used the long-focus Lens five times. I have already made 200 negatives, and hope to capture 200 more.”—*Lucerne, June 20, 1865.*

From F. BEDFORD, Esq.—“On reaching home the other day I found the packet of photographs. Apart from their interest as views, and their excellence as photographs, they are convincing evidence of the value of your Actinic Doublet Lens. I never saw such straight lines before, nor better definition.”—*32, Camden Road, London, Nov. 2, 1865.*

From Dr. D. VAN MONCKHOVEN.—“My compliments and thanks for the magnificent views just arrived. They are amongst the best I have ever seen, and I am particularly surprised with the great depth of focus. The marginal parts of the pictures are very sharp, and the lines are very straight.”—*Gand, Brussels, Nov. 20, 1865.*

 SPECIMENS MAY BE SEEN ON APPLICATION.
FOR ALL OTHER LENSES, APPARATUS, &c., SEE CATALOGUE.

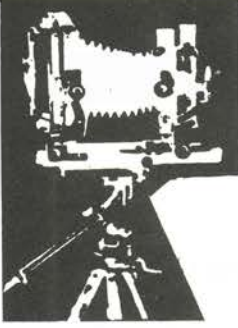
A Large Supply of all Photographic Requisites kept in Stock.

 AGENT FOR Dr. VAN MONCKHOVEN'S NEW ENLARGING APPARATUS:

Specimens (of various degrees of amplification), taken by the above, may be seen at

2 & 3, FEATHERSTONE BUILDINGS,
HIGH HOLBORN, LONDON, W.C.

Announce for Thomas Ross. Optiske forretning.
Den j5. Juni 1866.

Reparation

Reimann's

Foto-Service...

Abel Cathrines Gade 25 - 1654 København V

Schutz-Märke

Ernemann

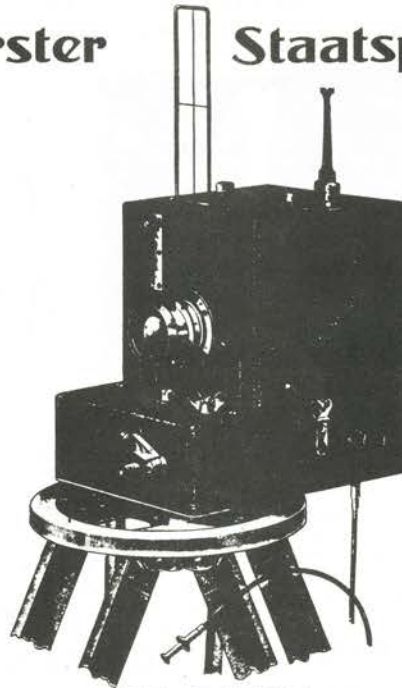

Schutz-Märke

Kameras sind deutsche Meisterwerke!

Erster Staatspreis!

Bildwinkel
360°!

Bildwinkel
360°!

D. R. P. und Auslands-Patente.

Ernemann Rundblick-Kamera

Unentbehrlich für Fachphotographen und Lichtdruck-Anstalten!

Für ganze und halbe Panorama-Aufnahmen, Gruppen und Militärbilder (besonders von mehr als 50 Personen).

Epochemachende Neuheit!

Spezial-Prospekt gratis!

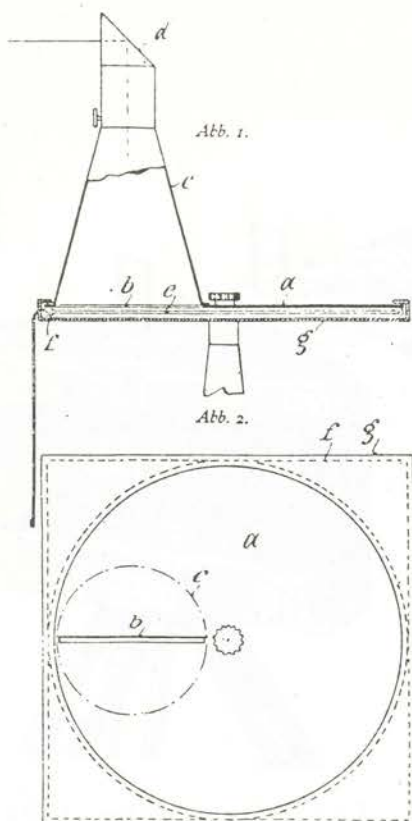
Schutz-Märke

Heinrich Ernemann A.-G.

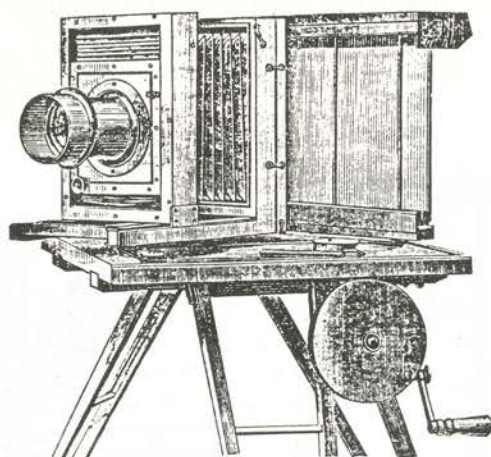
DRESDEN 119.

Schutz-Märke

Chevalliers princip.

Liesegang's rotations apparat.

I 1862 får Johnson og Harrison patent på et panoramakamera efter samme princip som det tidligere omtalte af M. Garella. De solgte kameraet under navnet Pantoscopie-camera. Formatet var 7,5x12 tommer og 110 graders billedvinkel.

Adolphe Braun, som tog halsbrækkende billeder i alperne i 1858 benyttede senere to Pantoscop-kameraer og tog flere hundreder panoramabilleder i alperne.

Kameraet arbejdede med fjedermotor og reguleres i hastighed ved hjælp af en luftbremsevinge.

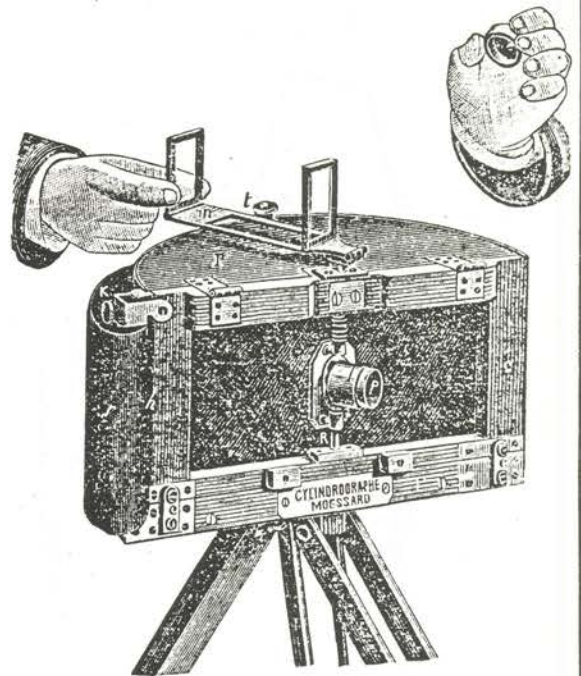
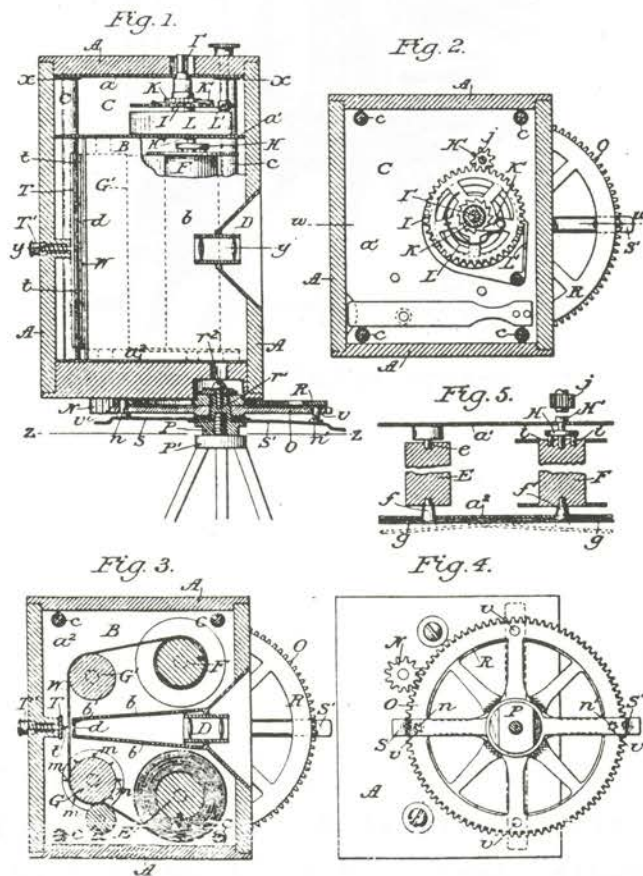
I 1864 får F.A. Chevallier patent på flere helt anderledes panoramakameraprincipper. Filmpladen ligger vandret, ovenover roterer en enhed af linse og prisme. Man får således et cirkulært billede af hele horisonten. Et andet af hans systemer benytter en vandret liggende filmplade med linsen stående lodret over midten og øverst en konisk reflektor.

Hele horisonten spejles ned som et cirkulært billede.

1875 fremstiller oberst Mangin i Paris et lignende apparat med konisk reflektor som han kalder Périgraphé Instanté.

Dr. Liesegang fremstiller i 1882 et såkaldt "Rotations-apparat" Det bygger på samme princip som Johnson og Harrisons fra 1862, men drives rundt ved hjælp af et håndsving.

Panorama-Camera.

Cylindrographe 1884.

Zu der Patentschrift

№ 49849.

I 1884 bygger oberst P. Moëssard et kamera som han kalder Cylindrographe. Det er af samme konstruktion som Martens fra 1844, men han benytter bromide papir i en fleksibel kasette som kan anbringes i kameraet. I 1889 forbedrer han kameraet så det kan bruge celluloidfilm.

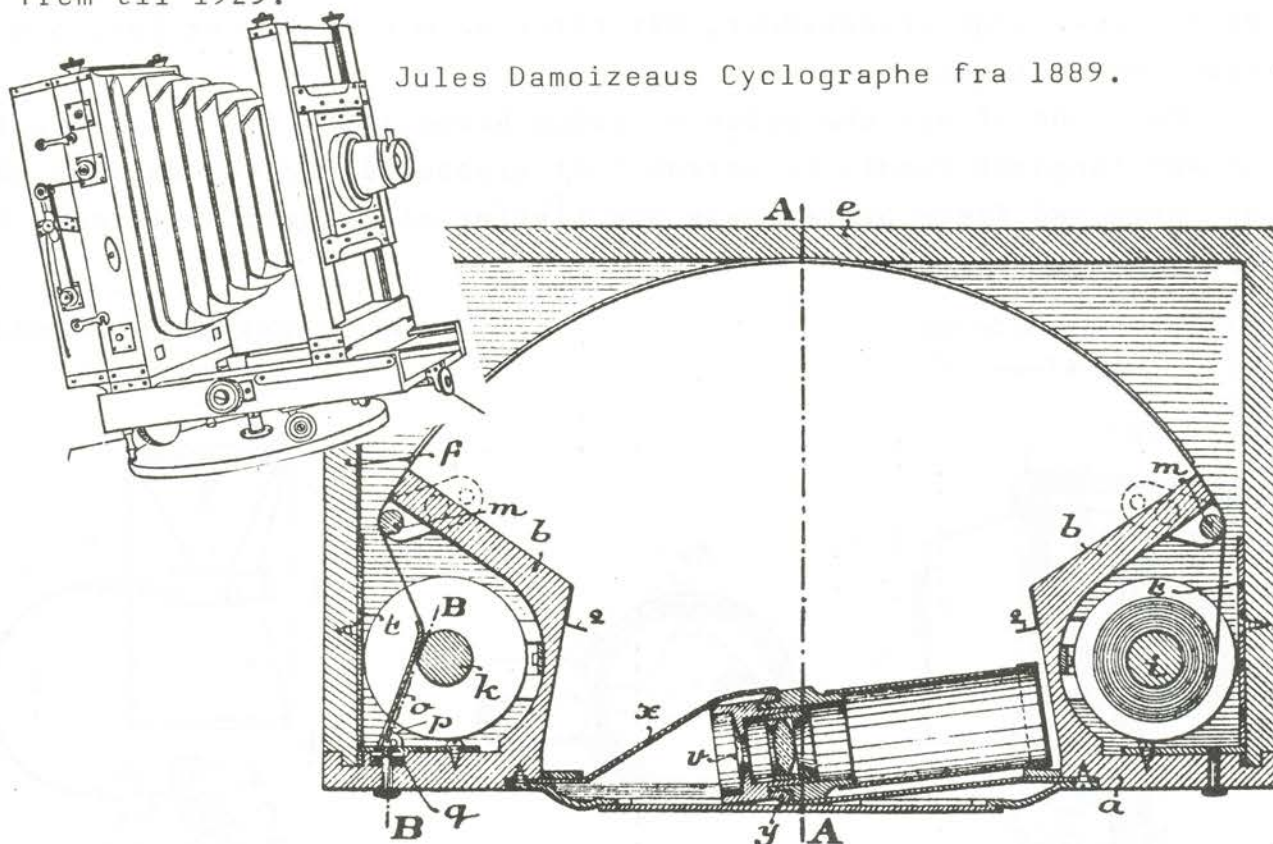
I 1885 kommer George Eastmann med den bøjelige rullefilm. Det var lige netop hvad panoramakamerabyggerne havde brug for. I de følgende år kommer et utal af nye idéer som giver nogle meget sindrige kamerakonstruktioner. I 1887 får amerikaneren J.R. Cannon patent på et 360 grader, roterende kamera der anvender Eastmanns rullefilm. Dette kamera bliver 1889 i forbedret udgave patenteret af Carl P. Stirn, og solgt under navnet Wonder Panoramic camera. Apparatet kan indstilles til at tage 90-180-270 eller 360 graders billeder. En hel omdrejning giver et format på 83x457 mm. På een rulle film kan man tage 5 stk. 360 graders optagelser.

Jules Damoizeau får 1889 patent på et roterende kamera med bælg-udtræk. Det drives af en fjedermotor rundt på en cirkulær plade. Apparatet kaldes for en Cyclographe. Det fremkommer i to størrelser for 18 og 23 cm filmruller.

I 1893 får Damoizeau patent på en mindre udgave med fix focus og i box-facon. Formatet er 9x80 cm for en 360 graders optagelse. Kassekameraet kan rumme 10 stk. extra film.

Panoramakameraet Al Vista kom på markedet i U.S.A. i 1898. Det er et kamera med svingende linse som hastighedsreguleres ved hjælp af forskellige udskiftelige luftbremsevinger. Det benytter 5 tommer rullefilm og giver en billedvinkel på ca. 150 grader. Dette kamera var det første som opnåede større udbredelse. Det fremkom i 5 forskellige størrelser.

I 1899 kommer No.4 Panoram Kodak camera. Det er meget lig med Al Vista. Hastigheden reguleres ved hjælp af en justerbar fjeder. No.4 har en vinkel på 142 grader og formatet 89x305 mm. Året efter kommer No.1 med 112 grader og formatet 57x178 mm. Det kan benytte almindelig 120 film. Kodak fremstiller denne kameratype uden større ændringsstil helt frem til 1925.

Jules Damoizeaus Cyclographe fra 1889.

Panoram Kodak camera.

Brødrene Lumière får 1901 patent på et helt anderledes 360 graders panoramakamera, kaldet Périphote.

Filmen vikles rundt på ydersiden af en cylinder som står fast på en fod. En ydre cylinder med linse og prisme drejer rundt om filmen og frembringer dermed et 360 grader billede.

(udførilig beskrevet af Kell Christensen. Sid 41)

Amerikaneren William J. Johnston får 1904 patent på det mest berømte og benyttede panoramakamera. Det hedder Cirkut camera og bliver fremstillet af Rochester Panoramic camera Co. Kort tid efter kommer firmaet ind under Eastmann Kodak Co.

Kameraet bliver fremstillet i 5 størrelser hvor kameranummeret angiver størrelsen af den film det er bygget til. Det mindste No.5 benytter således 5 tommer rullefilm og giver et format på 12,5x106 cm for 360 grader. Det største No.16 giver 40x600 cm filmformat for en hel omdrejning.

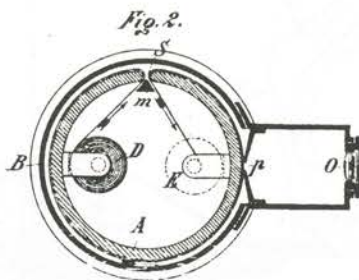
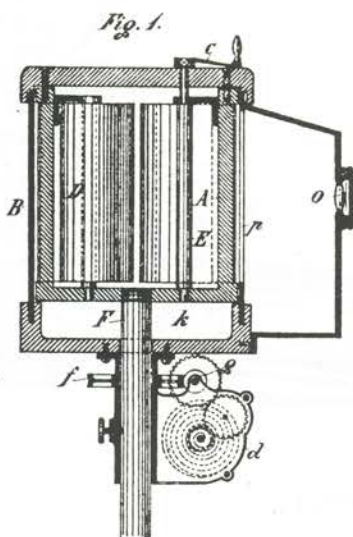
Disse gigantformater giver ved kontaktkopiering et billede af uovertruffen detaljrigdom. Ved større gruppebilleder, storslåede landskaber og lignende har denne kamerakonstruktion haft sit suveræne virkefeldt. Størrelse No.10 blev fremstillet frem til 1941.

Kameraet blev normalt leveret med en konvertibel linse, så man havde 3 forskellige brændvidder, alt efter om man benyttede for, bag eller begge linseelementer.

På grund af sin størrelse og lange brændvidde roterer kameraet ganske langsomt rundt. En person i et gruppebillede kan således nå at komme med flere gange, hvis man flytter sig rigtigt i forhold til kameraets rotation.

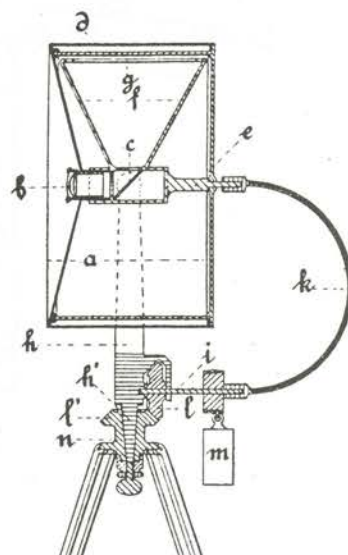
G. DEDREUX IN MÜNCHEN.

Panorama-Camera. 1890

H. F. C. HINRICHSSEN IN HAMBURG.

Panorama-Camera.

Andre patenter fra 1890 erne.

Kraus Deubresses panoramakamera fra 1906 anvender en helt ny metode til et 360 grader kamera.

En film monteres indvendig i en cylinder, i centrum af denne sidder en prisme. Lodret over sidder objektivet som gennem endnu en prisme modtager motivet fra horisonten. Når systemet roterer projiceres motivet ud på den krumme film.

I 1907 får Heinrich Ernemann patent på et kamera af Cirkut typen og kalder det "Rundblik-kamera". Se side 31.

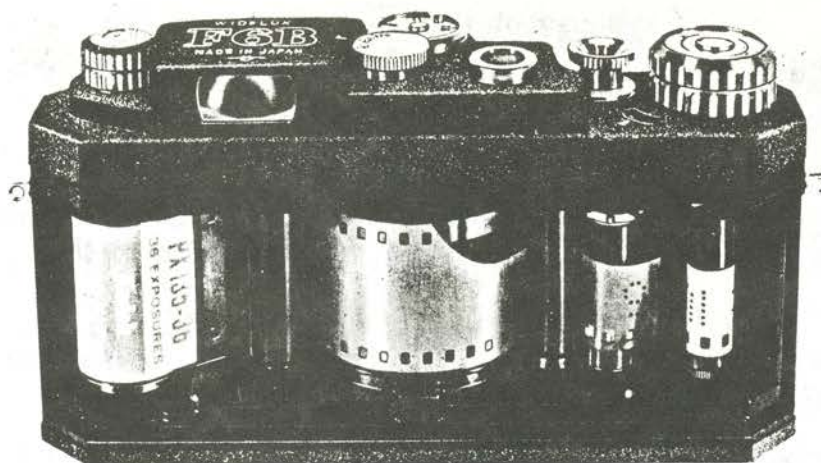
I 1912 fremkommer Dr. Julius Neubronner med et luftbåret panoramakamera. Det er typen med svinglinse og formatet 30x80 mm. Kameraet er bygget til montering på brystet af en brevdue. Udløsningen sker ved hjælp af en forsinkellesanordning.

I perioden 1910-1950 er det tilsyneladende meget begrænset med markedsføringen af kommercielt fremstillede panoramakameraer. Selv om antallet af markedsførte kameratyper har været meget begrænset i hele panoramafotograferingens historie, er mængden af patenter ganske stor. Det har nok været mange opfinderes drøm at udtænke et sådan kamera der kan tage en større del af horisonten. At de samme ideer er blevet genopfundet mange gange, er så en anden sag. De fleste af disse ideer er nok endt som en enkelt prototype eller blot blevet på papiret. På Leitz museet i Wetzlar står Oskar Barnacks panoramaprototype. Kamerahuset har facon som en almindelig Leica, men forsynet med en bælg og et svingende objektiv. Det kom aldrig i produktion.

I 1953 kommer det japanske Panon Super Wide kamera. Det er typen med svingende linse, 50 mm bl.2,8 billedvinkel på 140 grader, lukkertider på 1/2-1/50-1/100 og et format på 57x114 mm. I 1958 kommer det omkonstrueret frem under navnet Panox.

Det russiske FT-2 Industar-50 kommer ca. 1955. Princippet er den svingende linse, men til 35 mm film som skal lades i specielle kassetter. Formatet er 24x110 mm. Der er tre lukkertider og fast blænde 5.

1959 fremkommer Panon med et 35 mm kamera under navnet Widelux. Det er også med svingende objektiv på 26 mm bl.2,8. Formatet er 24x59 mm med 132 grader vinkel. Kameraet markedsføres stadig i næsten uændret udseende med typebetegnelsen F7.

Wiedelux 35 mm kamera.

I 1961 kommer et tilsvarende kamera Viscavide 16. Det arbejder med 16 mm film og har et 25 mm objektiv og 120 grader billedvinkel. Samme år sælger Yashica et kamera under navnet "Round 360". Det er til 120 film, arbejder med 75 mm brændvidde og giver et format på 57x470 mm for 360 grader.

Det russiske Horizont kom 1966. Det er med svinglinse på 28 mm bl. 2,8. Almindelig 35 mm filmkassetter anvendes. Formatet er 28x58 mm, 120 grader vinkel og tre lukkertider på 1/30-1/60-1/125 sek.

I 1971 sælges i U.S.A. et 35 mm undervandspanoramakamera under navnet Nau Scan. Billedvinklen er 350 grader og formatet er 22x375

Fotografen Simon Nathan markedsfører i U.S.A. i 1972 et 360 - grader kamera for 70 mm film kaldet Cyclo-Pan 70. Det benytter has selbladobjektiver.

1976 kommer et nyt 360 grader kamera til 70 mm film. Det hedder Rotocamera og fremstilles i Schweiz. Objektivet er på 75 mm. Prisen i 1978 var ca. 6.500 DM.

På photokina 1978 viser Arca-Swiss to fikse 360 grader kameraser. En for 35 mm film med 35 mm linse og en anden for 120 film med 50 mm linse. Prisen i 78 opgives til 2.700 S.Fr. for den lille og 3.200 S.Fr. for den store.

På samme messe viste Simon Nathan et nyt 360 grader kamera, kaldet Hucherkamera. Det er til 120 film og arbejder med et 35 mm objektiv. Prisen dengang var ca. \$3.000.

1980 viser Alpa fra Schweiz et 360 grader kamera som hedder Alpa - Roto 120/70. Det er forsynet med en 75 mm Pandagon linse.

På photokina 82 viser brødrene Globus fra New York et meget lille 360 grader apparat med navnet Globe-Scope. Prisen er \$1.500. Det benytter 35 mm film og et objektiv på 25 millimeter. Kameraet drejer rundt ved hjælp af en gearløs vædskedrevet motor.

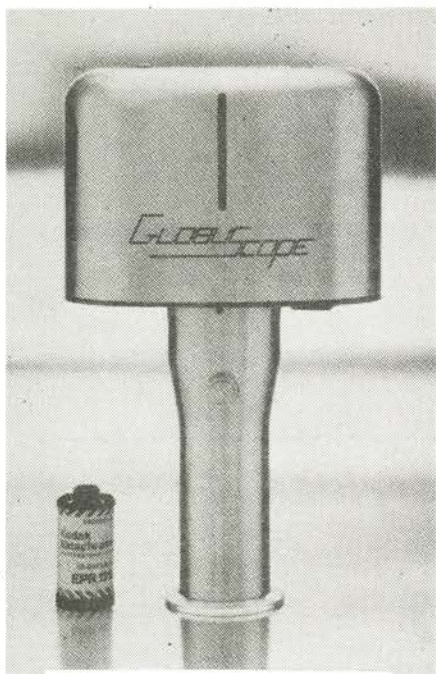
De ovennævnte kameraer repræsenterer på ingen måde en fuldstændig

oversigt over hvad der i tidens løb er af kommercielt fremstillede panoramakameraer. Ligeledes er de mange typer til fly-panorama og teknisk-panorama helt undladt.

Rotocamera Made in Schweiz 1976.

Det forholdsvis lille antal panoramakameraer der har været op gennem fotohistorien, viser sig ligeledes i antallet af kendte panoramafotografer samt mængden af publicerede fotografier.

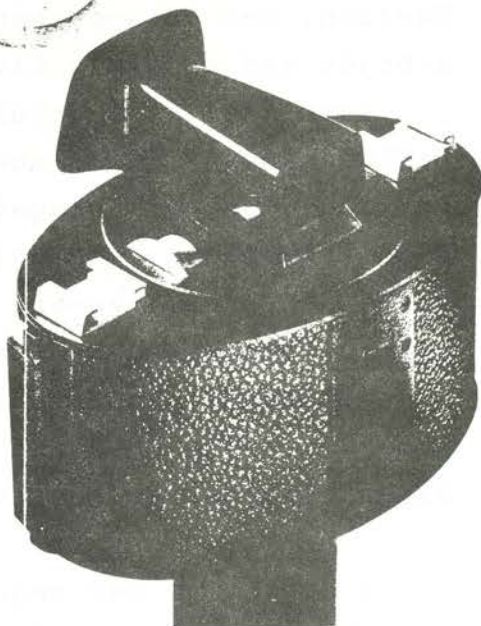
Det største virkefelt for tidens panoramafotografer har vel nok været gruppe-foto med virkelig mange personer på. Især soldater og skolebørn.

Globe Scope 1982.

rotocamera®

Aufnahmen über 360°

Navne på fotografer som er dukket op flere steder i mit materiale om panorama-foto skal her nævnes måske kort.

Eadweard Muybridge eksperimenterede med panorama. Han tog i 1877 San Francisco på et panoramabillede sammensat af 11 billeder. E.O. Goldbeck tog i 1938 et billede med 4.000 kadetter i West Point. Frederick Brehm, F.J. Bandholts, og George Laurance samt tjekken Josef Sudek er kendte panoramafotografer.

Af nulevende kan nævnes: David Avison, Jerry Dantzic, A. Sinsabough og Kenneth

Snelson. Det er amerikanske fotografer som er blevet grebet af at arbejde med de gamle Cirkut panoramakameraer.

Især skal Emil Schulthess nævnes. Han tog i 1970 et 360 grader billede som er solgt som plakat, 2,5m lang med titlen "Top of Switzerland". Det er optaget med 3 stk. Widelux kameraer fastspændt i en trekant og synkroniseret udløsning. Han lånte senere et roterende 360 grader kamera til 140 mm bred film, bygget af en tysker Hermann Schlüter. Med dette kamera har E. Schulthess taget en række enestående panoramabilleder af Schweiziske bjerglandskaber, med kameraet hængende under en helikopter.

Disse billeder er gengivet i hans bog "Swiss Panorama".

I U.S.A. er der meget stor søgning efter gamle Cirkut kameraer, ikke blot som samlerobjekter, men som brugsapparater.

Man opretter klubber for panoramafotografering for at udvekle erfaring.

Der er dukket en hel del nye kameratyper frem i de sidste år. Måske er vi allerede et stykke inde i en ny gylden periode i panoramafotograferingens historie?

Kildeangivelse:

Preus foto-museum. Diverse fotoblade gennem 25 år. Cameras af Brian Coe. Kameras gestern und heute af Michel Auer.

Panoramic photography, Grey Art Gallery 1977.

Die Photographische Camera, Dr. Josef Maria Eder 1892.

Diverse patentskrifter.

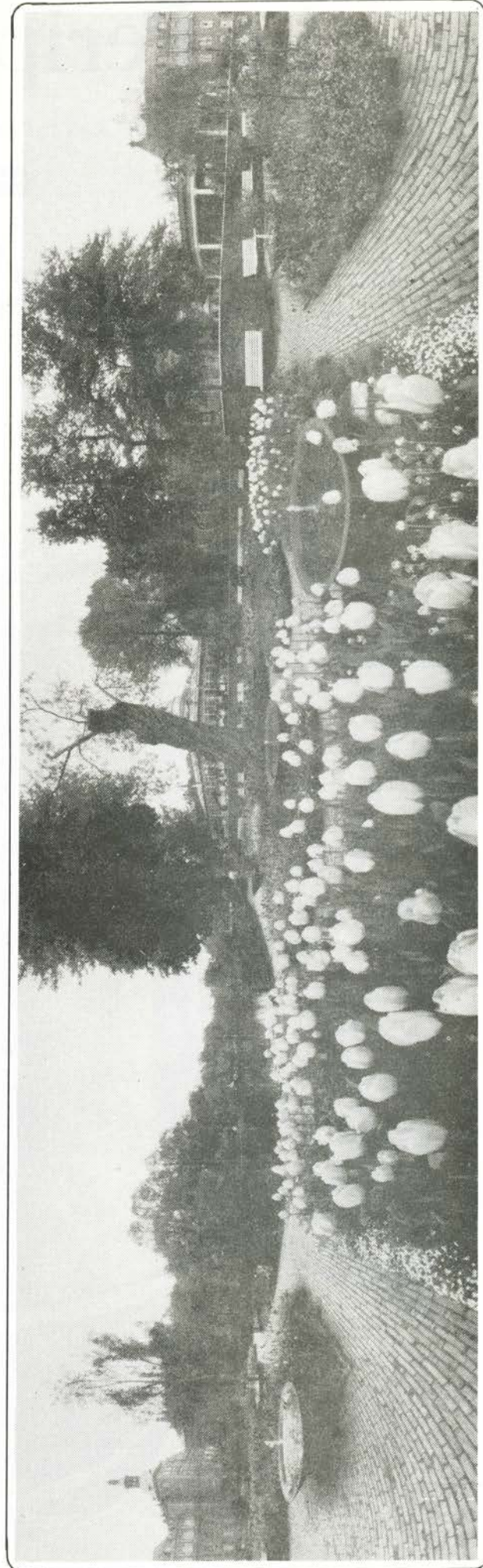
Tekst til billedside.

A. Nyhavn bliver gågade 29. Juli 1980. 240 grader billedvinkel.

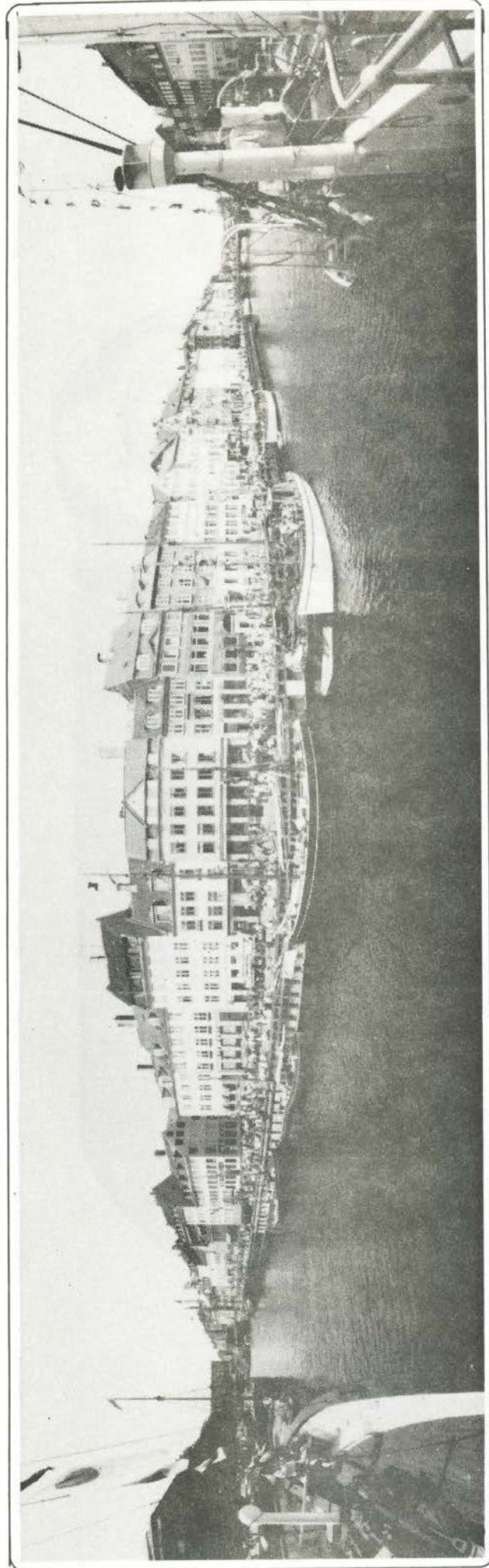
B. Tivoli i Maj. 360 grader billedvinkel.

Billederne er optaget af Autor med selvbygget panoramakamera.

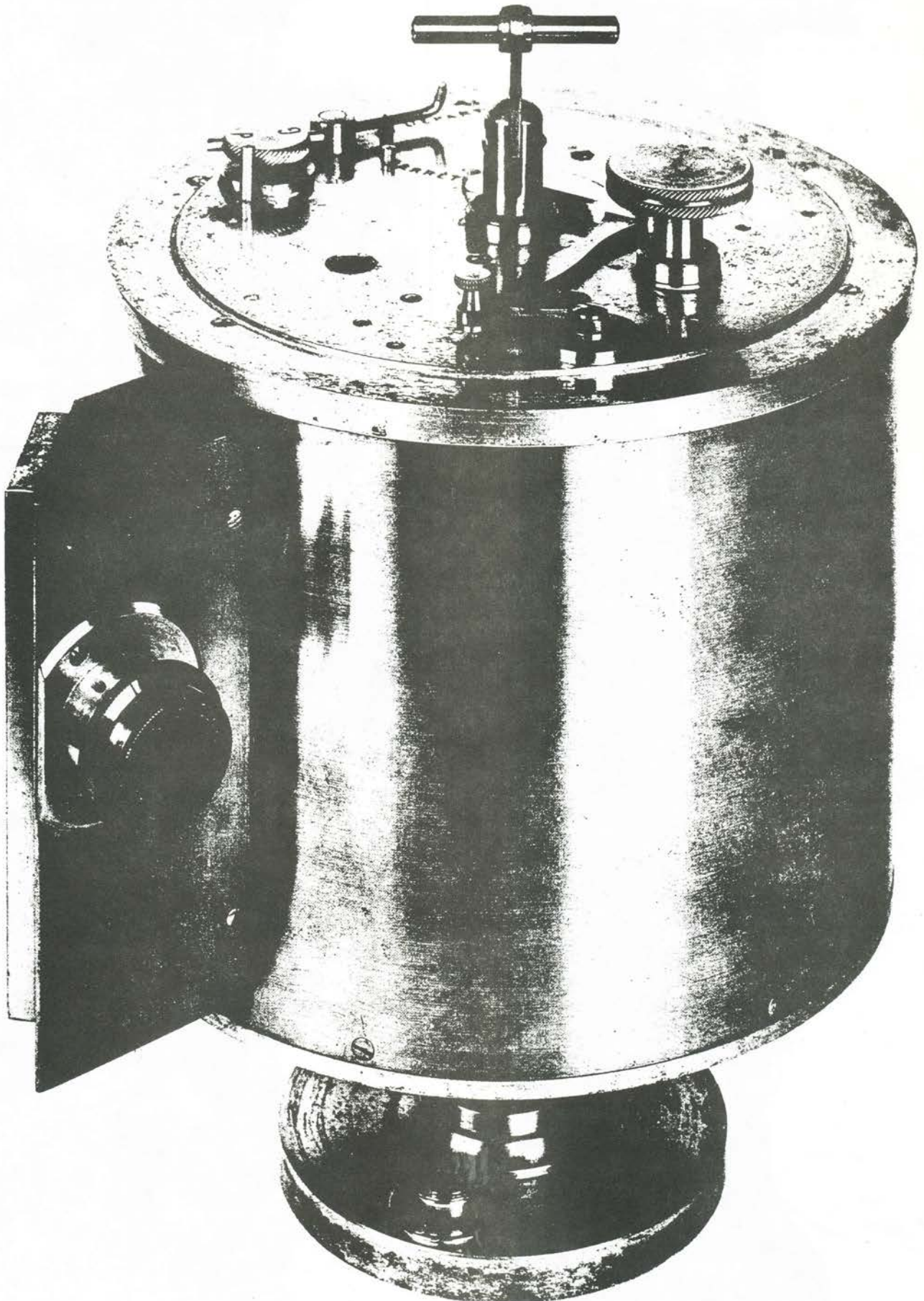
B

A

Le Periphote·I90I.

Af Kell Christensen.

I tiden omkring århundredskiftet og herefter blev fotografiens udvikling præget på mange måder af to franskmænd, nemlig brødrene Auguste og Louis Lumiere i Lyon. De var som mange andre fotografer på denne tid, meget optaget af panoramafotografi. Med deres sædvanlige iver samt mange forsøg fik de udviklet et apparat, hvormed det var muligt at optage et såkaldt rundbillede. Apparatet der havde et karakteristisk udseende - noget i retning af en cylinder - var i stand til at optage et billede "hele vejen rundt", altså 360 grader.

Brødrene fik taget patent på deres fotografiske nyudvikling den 1. marts 1901. I patentbeskrivelsen indgår den oplysning at ansøgningen er indleveret Kl. 6.30, et tidspunkt hvor de fleste offentlige kontordøre i dag er forsvarligt låst. Iøvrigt blev der også udstedt patent på apparatet i Danmark, den 4. Juni 1902. (No: 4838).

DANSK

PATENT

Nr.

4838.

BESKRIVELSE

MED TILHØRENDE TEGNING,

BEKENDTJORT DEN 16. JUNI 1902.

Fabrikterne AUGUSTE og LOUIS LUMIÈRE,

LYON-MONPLAISIR, FRANKRIG.

Fotografisk Apparat til at tage og for en Iagttagelse af fremstille Panoramabilleder.

Patent udstedt den 4. Juni 1902, beskyttet fra den 31. Maj 1901.

(Klasse 57: Fotografering.)

Den foreliggende Opfindelse angaar et Apparat til Fotografering af et Rundbillede paa en cylindrisk fast Overflade ved, at Objektivet drejes om denne. Objektivet er forsynet med en Anordning til at holde Billedet ubevægeligt paa den cylindriske Flade trods sin egen Bevægelse. Apparatet kan tillige benyttes til at kaste det fotograferede Rundbillede som Lysbillede paa en cylindrisk Skærm.

Opfindelsen ses paa Tegningen, hvor Fig. 1-4 skematisk vise, hvorledes Anordningen ved Objektivet virker,

Fig. 5 et lodret Snit gennem Apparatet i den til Optagelse af et Rundbillede tjenende Skikkelse,

Fig. 5* en Enkelthed, Fig. 6 et vandret Snit efter Linien 1-2 i Fig. 5.

Fig. 7 et lodret Snit gennem et Apparat i den til Dannelse af Lysbilleder tjenende Skikkelse og

Fig. 8 samme set fra oven og delvis i Snit.

Ved Hjælp af Objektivet, der ligger ved et Punkt o , Fig. 1, dannes Billedet af et Punkt z i Rummet ved Punktet x . Naar man i Objektivets Hovedakse vælger et Punkt r , saaledes at man har $\frac{rz}{rx} = \frac{oz}{ox}$, og lader Objektivet dreje sig om en lodret Akse gennem Punktet r til Stillingen o_1 , der ligger meget nær ved Punktet o , vil Billedet af

Punktet z dannes ved Punktet x_1 . Men hvis man ved en passende Anordning flytter Punktet z til et Punkt z_1 , der ligger symmetrisk med Punktet z med Objektivets nye Akse ry som Symmetriakse, vil Billedet af Punktet z nøjagtig danne sig i et med Punktet x_1 symmetrisk Punkt, som i Henhold til ovenstaaende Proportion og paa Grund af den lille Afstand mellem Punkterne o og o_1 vil komme til at ligge paa Linien sr og falde sammen med Punktet x . Billedet af Punktet z vil saaledes under Objektivets Bevægelse fra Punktet o til Punktet o_1 stadig forblive paa Linien rz . Inden for visse Vinkelgrænser vil man kunne indrette det saaledes, at Billedet af den cylindriske Flade szl med Radius rz kommer til at ligge paa Cylinderfladen xxv med Radius rx , og at dette Billede forbliver ubevægeligt under Objektivets Drejning.

For at fremkalde den Brydning af Lysstrålerne, der er nødvendig, for at Billedet skal blive ubevægeligt, anbringer man bedst mellem Punktet o og Fladen sl et retvinklet, ligebenet Prisme med total Reflektion, af hvilket man har afskaaret den rette Vinkels Spids, og hvis Hypotenusen er parallel med et Plan gennem Objektivets Akse og Omdrejningsaksen r , Fig. 1. De Stråler, der komme fra Punktet z og ligge i Aksens sr 's lodrette Plan, gaa gennem Punktet x uden at være blevne brudte, og de skraa Stråler $z\beta_1$ brydes efter Forlængelsen af Linien $z\beta_1$ og gaa derefter gennem Punktet x .

Denne Brydning af Strålerne kan ogsaa ske ved et Spejl m , der er anbragt skraat paa Strålerens Retning. Det kan, som vist i Fig. 2, være anbragt mellem de to Linsler i et vinkelformet Objektiv, hvis Hovedakse er roz . Naar man som før sørger for, at $\frac{ro+oz}{rx} = \frac{oz}{ox}$, vil Billedet af Punktet z

dannes ved Punktet x , baade naar Objektivet er i Stillingen o , og naar det drejes et lille Stykke oo_1 samtidig med Spejlet, skønt Lysstrålerens Vinkler med dette i de to Tilfælde ere forskellige. Det samme vil ske, naar Spejlet m anbringes foran eller bag ved Objektivet, Fig. 3 og 4, saa at Billedet forbliver ubevægeligt, hvilken indbyrdes Stilling Spejlet og Objektivet have i Forhold til hinanden.

I de tre i Fig. 2, 3 og 4 viste Tilfælde kan man ogsaa opnaa samme Resultat, naar man erstatter Spejlet m med et Prisme med total Reflektion.

Den beskrevne Anordning kommer til Anvendelse ved den her omhandlede Fotografering af Rundbilleder, der foretages ved Hjælp af de i Fig. 5 og 6 viste Apparater.

Den lysmodtagelige Hinde a er rullet op i Form af en Cylinder og fastholdes af Metalringe c , der ere anbragte koncentrisk om Apparatets Akse paa en fast Plade b , idet de fastholdes af en cirkulær Kant e . Om Akslen d drejer sig en cirkulær Tromle f , der fuldstændig indeslutter Hinden a , og som paa et

Sted af Omkredsen er forsynet med Objektiv o og Spejlet m , svarende til den i Fig. 4 viste Anordning. Indvendig i Tromlen f og lige ud for Spejlet m findes en Blænder g , der begrænser Objektivets Felt til et smalt Rektangel med Hindens Højde. Naar Apparatet anbringes i Centrum af det Rundbillede, der skal fotografieres, vil man, idet Tromlen drejes en Omgang, faa et tydeligt Billede, uden at Kontinuiteten i Rundbilledet afbrydes.

Hvis man vil tage Øjeblikbilleder, behøver man kun at forsyne Objektivet med en Klap, der af sig selv lukker for Objektivet, naar Tromlen har gjort en hel Omdrejning, hvilket kan opnaas ved en med et Hul forsynet Arm q , der glider i Objektivet nær Blænderen g , og som fornedet er forsynet med en Stift, der for hver Omdrejning møder en af de to skræa Flader l og l_1 , der ses forfra i Fig. 5^a. Naar Apparatet er i Hvile, er Objektivet lukket af Armen q , hvis Hul ligger oven over Aabningen i Blænderen, Fig. 5. Efter den første Omdrejning fører den skræa Flade l Armens Hul ned for Blænderens Aabning og aabner for Objektivet, Fig. 6, og ved en paafølgende Omdrejning paavirkes Armens Stift af den skræa Flade l_1 , der fører Hullet ned under Blænderens Aabning og derved paa ny lukker for Objektivet.

Ved dette Apparat kan man tage gennemsigtige Plader, som, naar de anbringes paa Hindens Plads paa den faste Plade b og paa

passende Maade oplyses indvendigfra, kunne kaste Billedet over paa en cylindrisk Skærm, idet man drejer Tromlen f tilstrækkelig hurtigt til, at Indtrykkene kunne holde sig paa Netinden under en hel Omdrejning. Dog maa det foretrækkes at gøre Hastigheden forholdsvis lille og forsyne Tromlens Omkreds med flere Objektiver af den ovenfor beskrevne Anordning. Et saaledes ændret Apparat er vist i Fig. 7 og 8. Den gennemsigtige Plade a med Billedet, der skal fremstilles, fastholdes i sin cylindriske Form af Metalringe c paa den faste Plade b . Tromlen f bærer et Antal Objektiver o , paa Tegningen er der vist 12, med samt deres Spejle m . For ikke at udelukke Lyset er Blænderen g i Fig. 5 udeladt og erstattet af Glasplader med parallelle Sider g_1 , der ligeledes ere fastgjorte til Tromlen. Denne er aaben foroven, og Pladen a oplyses af et Bundt parallelle Lysstråler, der falde lodret ned i Midten af Apparatet paa de under en Vinkel paa 45° skræatstillede Spejle h , der bæres af et keglédannet Underlag, der drejer sig sammen med den ydre Tromle f . Spejlene, der ere til Stede i et til Objektivterne svarende Antal, ere rektangulære, og hvert af dem oplyser kun den Del af Billedet, som udkastes gennem det tilsvarende Objektiv. Hvert Spejl er forsynet med en Samlelinse i , der drejes sammen med Spejlet. Tromlen f , der sættes i Bevægelse af en eller anden Motor, medfører den centrale Del ved Hjælp af en til denne drejelig anordnet Arm k , der let kan fjernes, naar man vil indføre et andet Rundbillede.

Lysforholdene var kritiske, naar man skulle belyse 360 grader, og et senere kamera var da ogsaa indrettet til at kunne stoppe ved 180 grader. Problemet med lyset er størst i klar sol. De store kontraster fra solbeskinnede plader i medlys til mørke skyggepartier i modlys kunne give næsten ubrugelige billeder.

Letskyet vejr, derimod, gav fine og ensartet belyste billeder af imponerende kvalitet. Efter diverse forsøgsmodeller udviklede Brdr. Lumiere et panoramakamera som blev sat i produktion i 1901. Apparatet indeholdt film til 6 optagelser i format 7x38 cm og bar navnet "Le Pe riphoto". Det var fremstillet helt i metal, blev drevet af fjederværk og var udstyret med lebelle.

Sideløbende tog man patent på et fremviserapparat for panoramabilleder. Apparatet var meget lig kameraet, dog udstyret med ikke mindre end 12 objektiver for at opnå et roligt billede uden flimmer.

Naar man anbringer Apparatet i Midten af en cylindrisk Skærm og i øvrigt overholder de ovenfor angivne Forhold mellem Billedcylindrens og den cylindriske Skærms Radius paa den ene Side og mellem Objektivernes Brændvidder paa den anden Side, vil hvert Punkt af Pladen kastes hen paa et fast Punkt af Skærmen af hvert af Objektivterne, der passere dette Punkt, d. v. s. tolv Gange for hver Omdrejning, og hver Gang i saa lang en Tid, som Oplysningen af dette Punkt varer, altsaa i saa lang Tid, som Spejlet h bruger om at passere dette Punkt. Ved denne Anordning behøver man derfor kun en ringe Hastighed, for at Indtrykket skal være uafbrudt.

Patentkrav.

1. Ved Apparater til Fotografering og Gengivelse af Fotografier, ved hvilke anvendes et til Fiksning af det dannede Billede bestemt Organ f. Eks. et Spejl, et Prisme eller lignende, den Anordning, at det nævnte Organ er anbragt i fast Forbindelse med Objektivet, hvorhos dette bevæger sig rundt om en faststaaende cylindrisk Hinde eller Billedplade, saaledes at Apparatet kan benyttes til Fotografering eller Fremvisning af Rundbilleder.

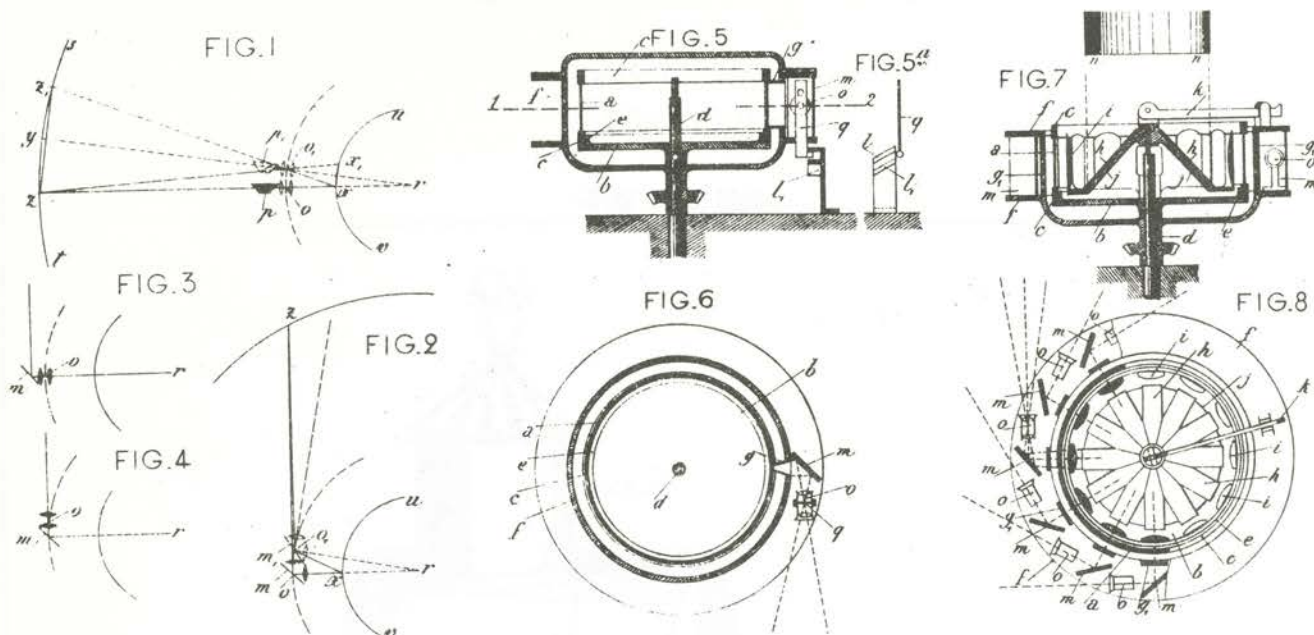
2. En Udførelsesform for det i Krav 1 angivne Apparat, bestemt til Fotografering af Rundbilleder, karakteriseret ved en fast Plade

b , der bærer den følsomme Hinde i Form af en Cylinder, i Forbindelse dels med en Tromle f , der bærer Objektivet o samt det med dette fast forbundne Spejl m eller lignende, og som drejer sig koncentrisk med den nævnte Hinde, hvilken Tromle f er forsynet med en Muffe g , der begrænser Objektivets Felt, dels med en Klap q , der begrænser Eksponeringstiden til een Omdrejning af Tromlen f .

3. En Udførelsesform for det i Krav 1 angivne Apparat, bestemt til Gengivelse af de fotograferede Rundbilleder, karakteriseret ved

en fast Plade b , der bærer det Billede, som skal fremvises, i Form af en Cylinder, i Forbindelse dels med en Tromle f , der drejer sig koncentrisk med Billedet, og som er forsynet med et eller flere Objektiver o med tilhørende Spejle m eller lignende, der ere fastgjorte til Omkredsen af Tromlen f , dels med et til Antallet af Objektiver o svarende Antal Spejle h , der ere anbragte inden for Billedpladen b , og som tjene til at kaste Lys paa Billedpladen, hvilke Spejle h dreje sig sammen med Tromlen f .

Henhører til Beskrivelsen af
 Dansk Patent N° 4838.

Som det fremgår af originaltegningen var apparatet noget af en speciel sag, men samtidig enkelt i opbygning og virkemåde: En udvendig roterende cylinder (kamerahus) som i sit indre havde en stillestående tromle, hvorom den lysfølsomme hinde var anbragt, Ved at lade den udvendige cylinder, på hvis side linsesystemet var anbragt, rotere en omgang, fik man belyst hele filmstykket. Simpelt. Men hvad med strålegangen?

Enhver fotograf ved hvad der sker på hans matskive hvis kameraet bevæges, billedet flytter sig endda modsat. For at modvirke dette indfører ðherrer Lumiere en anordning til at vende strålegangen og dermed opnå et ubevægeligt billede på den cylindriske filmplade.

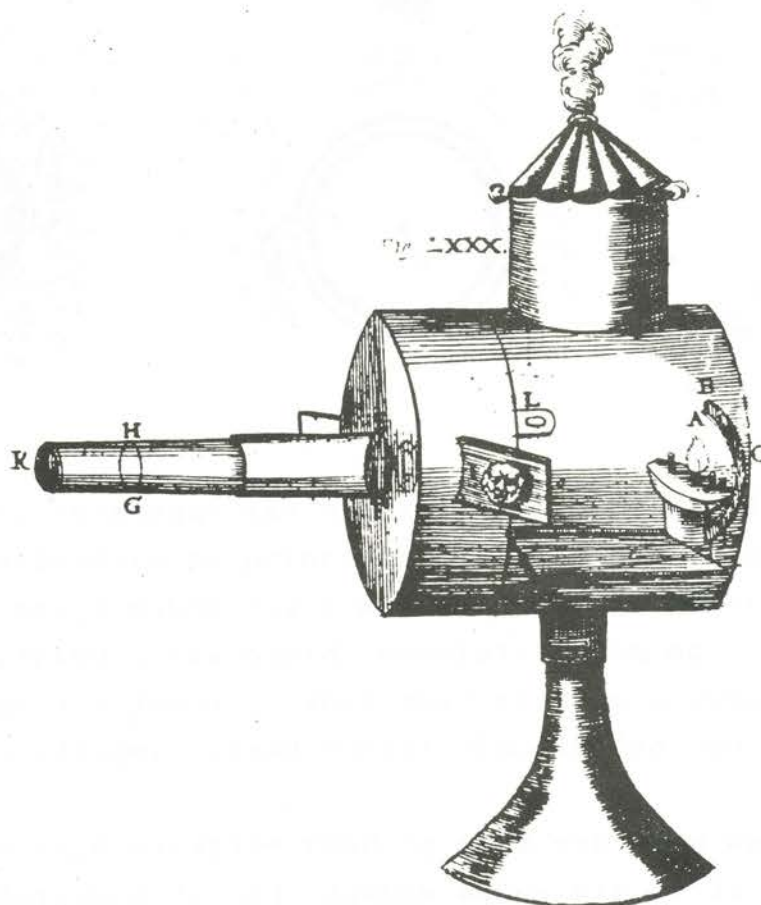
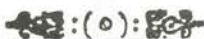
Der var her flere veje at gå. Man forsøgte sig med forskellige spejlsystemer, men anvendte senere et retvinklet prisme med total refleksion.

Herudover var der mange problemer at løse før et brugbart billede var i kassen, eller sparere i dåsen. Omdrejningshastigheden skulle holdes særdeles konstant fra start til stop, for at sikre et ensartet belyst billede. Ujævn gang viste sig som lodrette streger eller felter på filmen. For at undgå sløring begrænsede man strålegangen ved at placere en spalteformet blænde mellem objektiv og film - ikke at forveksle med den normale blænde monteret i objektivet. Under optagelse skulle man sikre sig, at apparatet var i vatter, ellers fik man horisontlinien afbilledet i bølgeform.

»Laterna Magica«

TRYLLELYGTEN,
VED F. BERENDT.

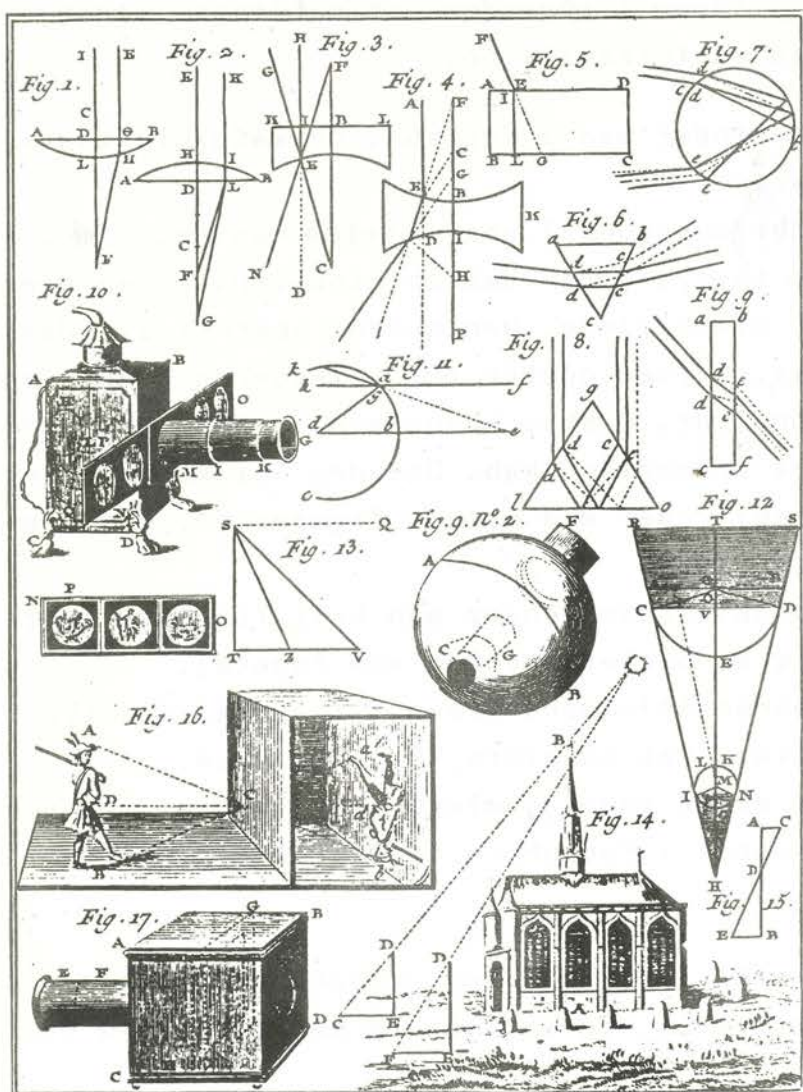
164

Tryllelygten kan dateres meget langt tilbage i tiden. Allerede omkring år 1200 har man vidnesbyrd om Laterna magica apparater. Disse gamle Laterner er af en beskaffenhed som ikke adskiller sig meget fra de "ældre" nu mere kendte typer.

Athanasius Kircher står i dag som den egentlige opfinder af Laterna magica - dette dateres til omkring år 1640. Han gjorde sig særlig bemærket ved at forstørre billeder af mikroskopiske genstande. Dette kunne være små skaldyr, en fuglefjer, sten-overflader eller det mere bevidste indslag, malede figurer på glasplader.

Ved hjælp af hans Laterna magica, som var konstrueret med indbygning af linser og hulspejle på billedet man ser hvordan.

Optique Laterna Magica.
Preus fotomuseum.

Kunne han ved brug af gaslys eller solen kaste billedet op på en væg. Disse "forstørrelser" fik publikum til at henrykkes, for det var jo noget man aldrig havde set før - og som samtidig var en slags virkelighed.

Athanasius Kircher, måtte dog være meget forsigtig med sine fremvisninger, idet præsterne ikke var glade for at menigheden fik indblik i nogle synsoplevelser der ikke var i samklang med bibelens ord. Man kan læse i de gamle annaler, hvordan sådanne forestillinger blev bandlyst og i visse tilfælde overfaldet og afbrændt.

En kendt fysiker ved navn Robertsson, fremviste nogle såkaldte spøgelsesaftener med en tryllelygte han kaldte Fantaskop. Disse spøgelsesforestillinger var desuden ledsaget af klagesang, hylekor, kunstig torden og lynglimt - overfor et annalfabetisk publikum kunne det være nok så uhyggeligt, især når han placerede sine forevisninger i umiddelbar forlængelse af en kirkegård.

Krystaller som disse kunne ses i "Tryllelygten".

Det har nok været med kildren i ryggraden, at man begav sig hjem i den mørke nat efter sådan en forestilling.

I slutningen af 1870 opfinder man i England, de såkaldte tågebilleder. (Dissolving views.)

Til at vise sådanne billeder anvendes 2 ens Laterna magica, som blev opstillet således at deres to lysfelter dækker hinanden. I den ene Laterna anbringes et malet glasbillede. Den anden Laternas lys dæmpes og forstærkes skiftevis, herved opstår for tilskueren et billede med skiftende farver og konturer. F.eks. kunne man se et vinterlandskab langsomt ændres til et sommerlandskab. Desuden var man i stand til ved hjælp af flere glasbilleder med malede figurer på, at fremvise en livagtig illusion af liv.

Denne form for illusionsbilleder kender man helt frem til nyere tid, hvor det for det meste er blevet anvendt som legetøj.

I Tyskland blev der op igennem 1930'erne fremstillet utallige typer af Laterna magica som legetøj. Det såkaldte Nürnberg-kram.

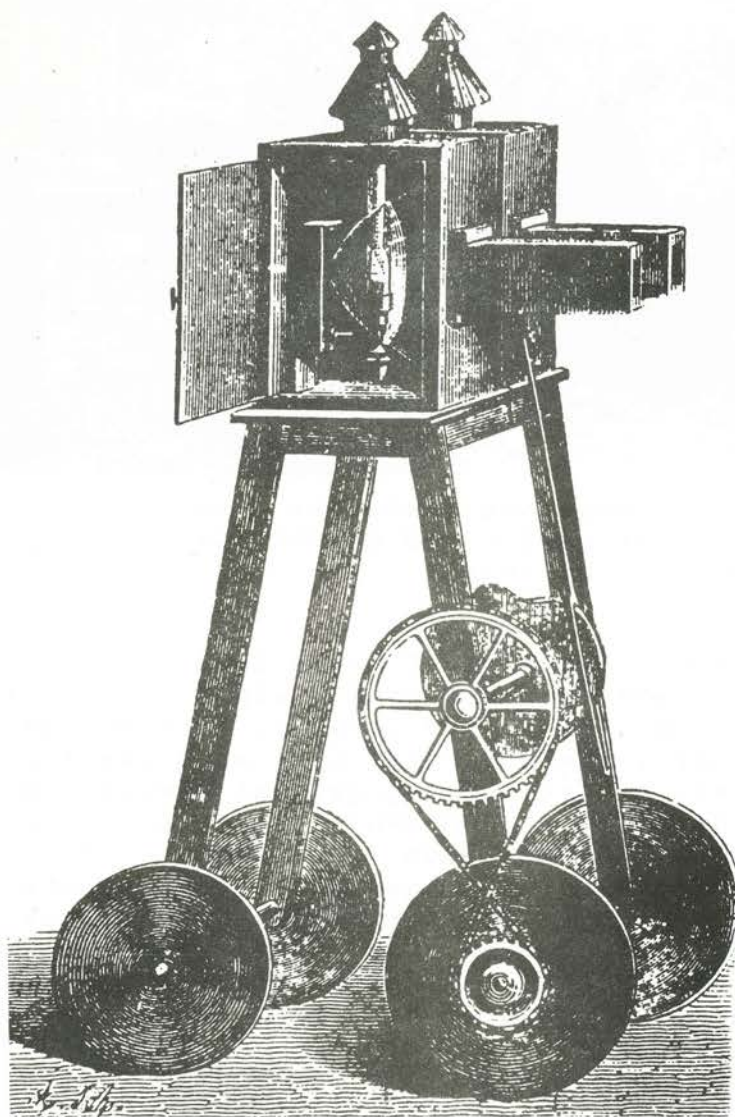
Laterna magica apparaterne er et yndet samlerobjekt, men er ret vanskelige at finde. På filmmuseet i København findes en fin samling af disse apparater.

At Laterna magica kunne bruges til andet end underholdning og legetøj, får vi et levende indtryk af ved at læse en beretning fra den Fransk-Tyske krig i 1870.

Kukassemand på markedspladsen fremviser Laterna Magica. Stik af Inelli Roma. 1815.

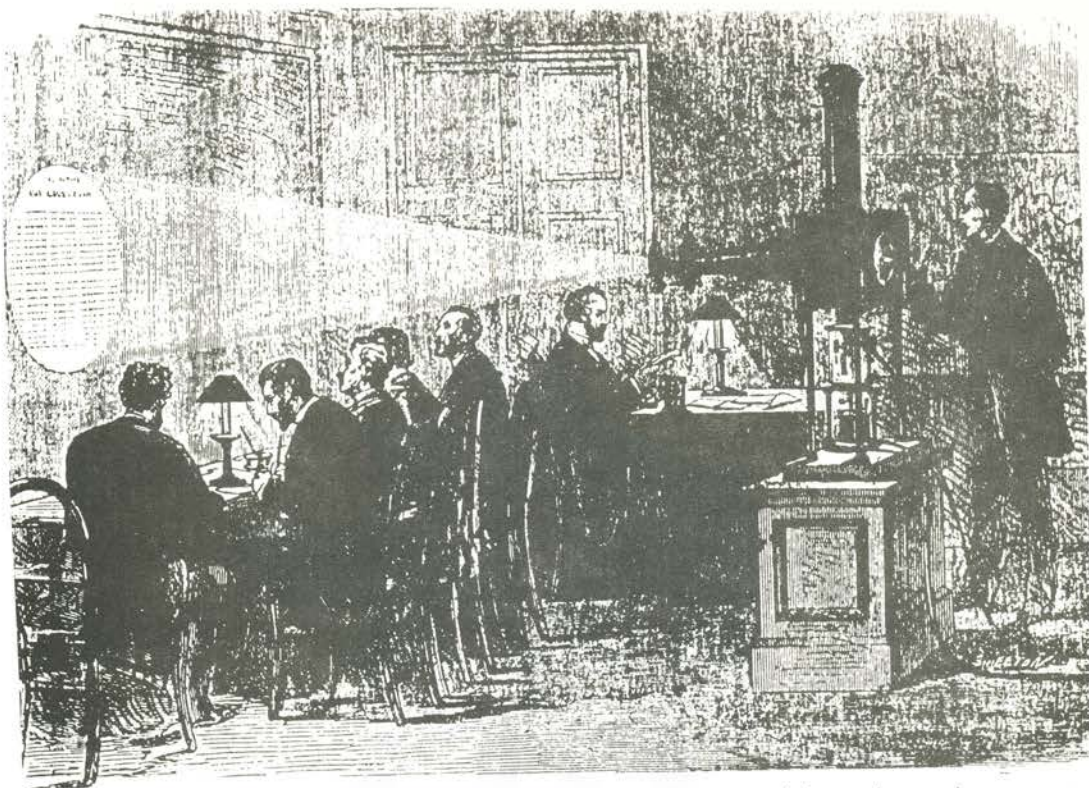
APPARAT TIL FOREVISNING AF TÅGEBILLEDER
(DISSOLVING VIEWS)

Vi ka' li' at handle

CENTRUM FOTO
Specialforretning i nyt og brugt fotoudstyr

ISTEDGADE 24. 1650 København V. ol 21 61 67

Ballon-depesches fremvises i gasmikroskopet.
Skriverne sidder ved bordet foran.
Samtidigt billede.

Under tyskerne's belejring af Paris 1870-71 kom tryllelygten til ære og værdighed, idet det ved dens hjælp blev muligt for de belejrede at vedligeholde en, om end usikker, forbindelse med omverdenen. Som man vil erindre, skete befordringen af breve fra Paris ved luftballoner. Men selv om det lod sig gøre at afsende en luftballon med post, i forventning om, at den skulle falde ned på et af fjenden ikke besat sted, hvorfra dens indhold så kunne sendes videre, var det en umulighed på lignende måde udefra at sende budskaber ind i byen. Man fandt da på den udvej at lade ballonerne medtage brevduer, til hvilke man kunde fæste småbreve og mindre depescher. Trangen til efterretninger var i den store by dog altfor stor til, at den kunde tilfredsstilles på denne måde, og man fandt da på ved fotografiens hjælp, på små firkantede stykker papir af en god kvadrattommers størrelse, at gengive breve, depescher, ja hele aviser i mikroskopisk størrelse. Dette negative fotografi frembød to fordele: den ene, at fjenden, hvis de skulde falde i hans hænder, ikke formåede at læse dem, thi skønt man må lade preusserne, at de i enhver henseende var fortrinlig t udrustede, så havde de rigtignok ikke tænkt på at føre mikroskoper med sig i felten - den anden, at fotografiet uden tids-spilde og ulejlighed straks kunde anbringes i gasmikroskopet. Disse små stykker papir blev anbragt i en pennepose og fastgjort til en af duens halefjer, og således kunde på en gang en stor mængde breve og meddelser bringes ind i byen. I Grenellegaden i Paris lå det bureau, hvor disse mikroskopiske meddelser blev læste og nedskrevet. Man tog da i reglen et større fotografisk aftryk og anbragte dette i gasmikroskopet, der kastede det forstørrede billede hen på en hvid væg, hvorpå flere skrivere nedskrev de forskellige breve og afsendte dem efter deres adresse.

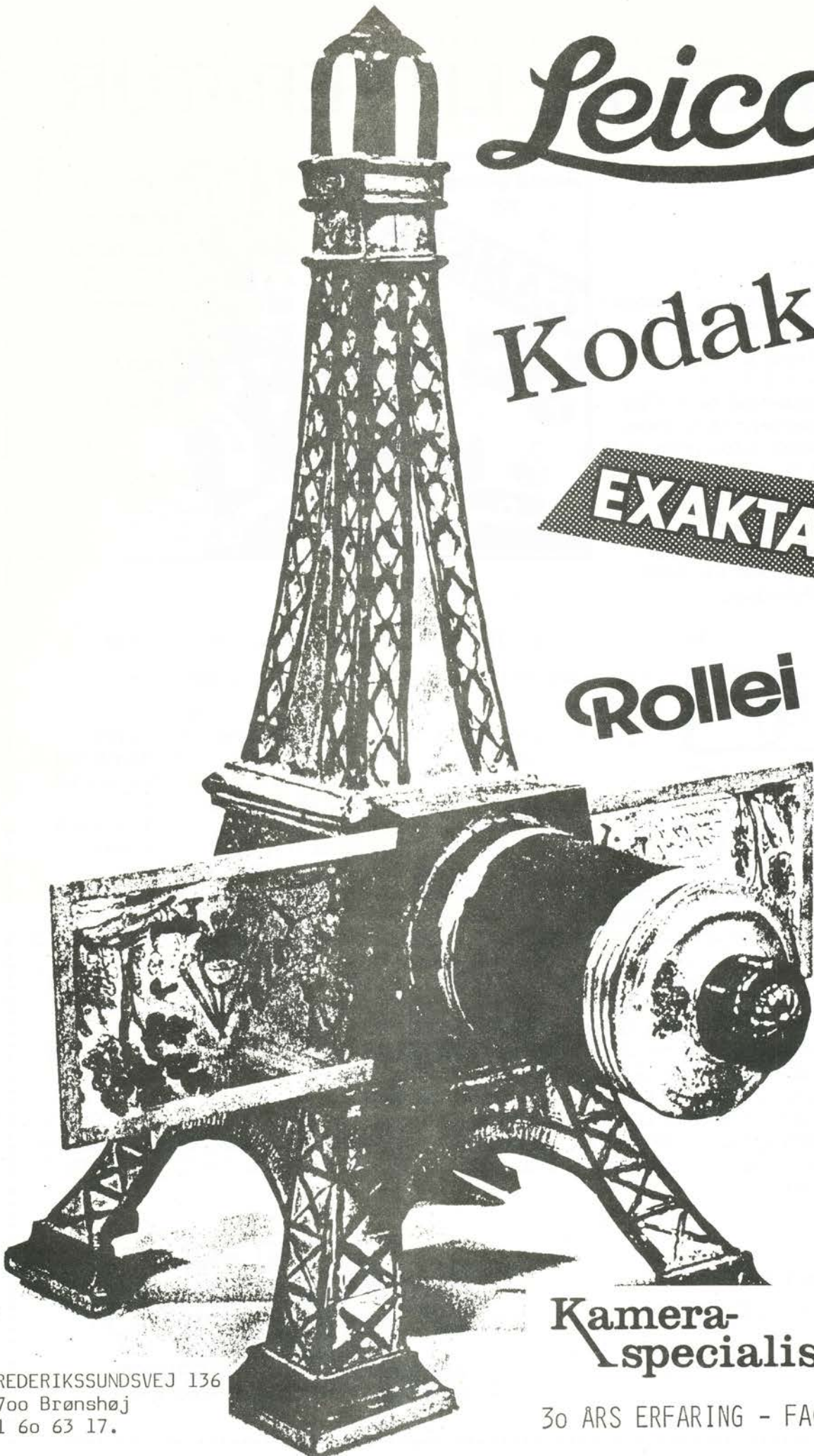
Uddrag af opfindelsernes bog.
Bind 3. 1878.

Leica

Kodak

EXAKTA

Rollei

FREDERIKSSUNDSVEJ 136
2700 Brønshøj
01 60 63 17.

**Kamera-
specialisten**

30 ARS ERFARING - FAGLÆRT.

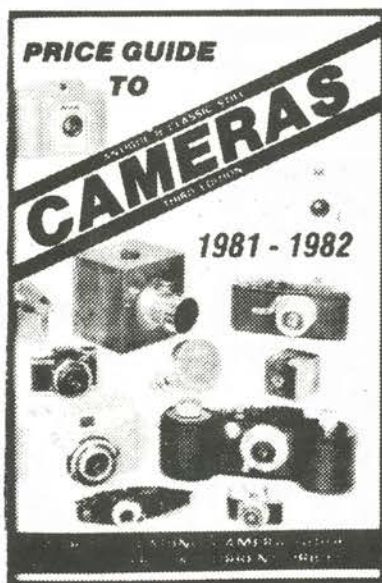
SPECIAL LITTERATUR

TO PRICE GUIDES

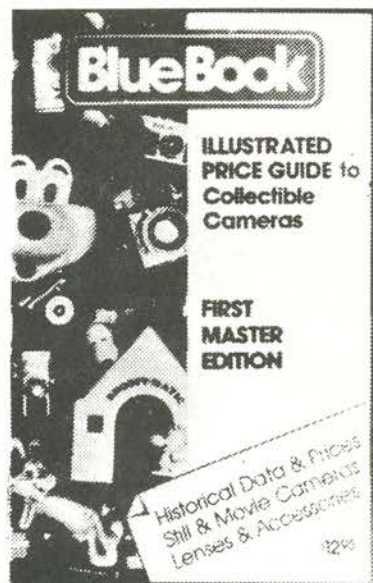
til samlere og fotohist-
orisk interesserede.

Antique & Classic
CAMERAS
\$-priser på over 2200
kameraer, 33 s. index
m.4000 referencer. A.5
176 s. m/522 illustrat.

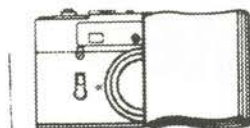
BLUE BOOK
First Master Edition
Still-,Kino- & optik.
324 s. 900 ill. 2600
beskrivelser. A.5

Kr. 148.-

Kr. 165.-

**HOVE
FOTO
BOOKS**

Fra HOVE FOTO BOOKS liste er p.t. følgende titler på
lager:

Leica Catalog 1931 kr.68.-, Leica Catalog 1933 kr.68.-,
Leica Catalog 1936 kr. 68.-, Leica Catalog 1939 N.Y.kr.68.-
Leica Catalog 1955-58 kr. 68.-, Leica Catalog 1961 kr. 68.-,
Leica Instruction IIIa/"250" kr. 68.-, Leica Instruction IIIc-
"f" & "g" kr. 68.-, Leica Instruction M.1, 2, 3 & 4 kr.68.-,
Leica Instruction M.5,"CL" og SL kr. 68.-, Leica Instruc-
tion VISOFLEX, I,II,III, bælg m.v. kr.68.-, LEICA The first
50 Years by G.ROGLIATTI kr. 195.-, LEICA & LEICAFLEX
Lenses by G.ROGLIATTI kr. 195.-, The LEICA-R Reflex
Manual by HANS v.LICHEM kr. 148.-, LEICA-R.4 Manual by THEO KISSELBACH
kr. 195.-, LEICA HISTORICA Bd.I (Gevindkameraprod.1925-1960!) kr. 290.-
LEICA Pocket Book by BRIAN TOMPKINS kr. 110.-, Leica PRICE GUIDE 1982-
83 by D.R.GROSSMARK kr. 68.-, (spec.tilbud: Pocket + Priceguide kr. 148.-),
The Leica Collectors Guide by D.R.GROSSMARK kr. 110.-, ZEISS IKON
Cameras 1926-39 by D.B.TUBBS kr. 170.-, ZEISS IKON General Catalogue 1936
kr. 68.-, Collectors Guide to KODAK Cameras by JIM and JOAN McKEOWN
kr. 160.-, Mr.LANCASTER's Catalogue for 1888 kr. 68.-, Leica LITTERATURE
1930-60 by JAMES LAGER kr. 298.-, Catalogue of PREMO Cameras (KODAK)
kr. 185.-, LEICA Illustrated Guide No.I by J.LAGER kr. 198.-, LEICA Illustrated
Guide No.II by J.LAGER kr. 298.-, LEICA Illustrated Guide No.III by J.LAGER
kr. 245.-.

MIDTVESTENS
FOTOCENTER

Dec.1982.

PER ASK **ASG** NIELSEN
FOTO

AUDIOVISUEL SERVICE GRUPPE
DK 7400 HERNING-BREDG.13-15·TLF.07-12 55 14

Oktober mødet 1982.

Panoramafotografiens-historie var aftenens emne - og man må sige, at der blev talt vidt og bredt, samt demonstreret mange interessante modeller indenfor området.

Niels R. Jensens foredrag var helt i top. Hans indlæg bringes andet sted i bladet.

November mødet 1982.

Arrangementet denne aften svigtede på grund af pressefotografens evige flakken rundt - i stedet fik vi Hr. Ing. Undell at høre endnu engang. Han holdt et foredrag om Grækenland. Det er åbenbart en "hobby" for ham og hans kone. De har været dernede 19 gange, så hans kendskab er stort til landets kultur m.v.

Desværre havde det ikke meget med foto at gøre. Hans indlæg bar præg af et virkeligt personligt forhold til landet.

Man er sandelig i klemme, hvis en foredragsholder svigter.

December mødet 1982.

Julemødet blev en overvældende succes - de "gode sager" kom på auktion, under Flemming Anholms kyndige ledelse. Det viste sig dog hurtigt at antallet af emner var for stort, tempoet blev lidt stakåndet, det bør man ændre til næste gang. Desuden er det blevet foreslået at indstifte et bytte-loppemarked til de mere beskedne ting.

Husets julegløg var fortrinlig, ligeså Gerdas hjemmebag, 940 småkager blev fortæret. Herefter blev årets julesang afsunget, tekst Flemming Anholm, et pletskud. Aftenen afsluttedes med de af Ole Schelde medbragte film. Det hele forløb så ærbart, at selv Pouls-gård kunne have været med.

Vi glæder os til næste år.

D.F.S. råder over et mindre bibliotek. Ny bogliste kan rekvireres fra redaktionen.

Plastlommer til stereobilleder kan købes til indkøbspris hos Jens Hammeken.

"Objektiv" Nr. 25 side 51, nederst til højre ses et Retina-kamera, som en kløgtig læser har fundet ud af er forkert. Det rigtige er at finde i Zauber der Kamera, som Nr. 25. Det viste er fra 1938/39.

Jule Spøg

Måske var den for svær ?

Måske var den for let ?

Måske gider man ikke ?

Måske har JEG misforstået det hele ?

Da der ikke er indkommet nogle løsninger på årets jule-spøg, har jeg udnævnt mig selv til "Fotohistorisk stormester for 1983" i forsøget på at aktivere vore ærede medlemmer.

Skål. F.B.

Hermed løsningen: 1b, 2c, 3c, 4b, 5c, 6c, 7b, 8b, 9a, 10d, 11b+c, 12c, 13c, 14b, 15c, 16c, 17a, 18c, 19d, 20b, 21c, 22c, 23d, 24a, 25a, 26c, 27b, 28a, 29c, 30a.

Selskabet har fået adskillige nye medlemmer i den forløbne sæson. Deriblandt:

Fotografiska Museet i Stockholm. Samtidig har de fremsendt en komplet samling af deres tidskrift fra 1977.

Desuden har vi fået et medlem i Sverige. Hr. Bengt Holmert fra Visby. Kendt foto-samler og handler.

Kommer du til London?

Kodak-museum i Harrow. I 1980 indrettede Kodak et museum i den ældste del af Kodaks første fabrik i England, bygget 1891 i byen Harrow.

Museet består af 4 afdelinger:

1. Et viktoriansk fotoatelier.
2. Kino-kameraets historie.
3. Fotografiapparatets historie.
4. Skiftende billedudstillinger.

Museet har åbent: Mand-Fred. 9.30-16.30. Lørd. og Sønd. 14.00-18.00. Gratis adgang.

S-bane: Metropolitan line til Harrow-on-the-hill, derfra 10 minutters gang.

Kommer du til Wien?

Her er åbnet et privat museum af Hr. Viktor Kabelka. Museet er fint opbygget, og mange sjældne småting har fundet vej hertil. Det er indrettet i et gammelt hus, hvori Wiens første konditori lå. Adresse: Domgasse 6, 5 minutter fra Stephansdomen. Aftale i forvejen.

D.F.S. - Bånd og Dia-arkiv. Gør brug af det. Inviter nogle venner og glød dem med en oplevelse.

Rubrik-annoncer i "Objektiv" er gratis. Benyt dig af dette.

RETTELSE:

Kurt Petersens Adresse er: Lundebergsgårdsvej 46.3. 2740 Skovlunde.

HAR DU GLEMT AT BETALE DIT KONTINGENT ??????

JA, SÅ SLIPPER DU MED BESVÆRET AT LÆSE OBJEKTIV.

Følgende bøger er udgivet af Sigvart Werner: Dyrehaven og Jægersborg hegn 1919. Årlige billedværker 1927-1940. Samlet i hovedværket: Danmark bind 1-2. 1940. Borg og slot samt Danske kirker. 1946. Dyrehaven. 1948. Danske skove og træer. 1949. Danmark vort dejlige land. 1954, også i engelsk udgave.

Dansk Fotohistorisk Selskab

Fortegnelse over de af medlemmerne udbudte
fotografika ved auktionen 16. december 1982.

Nr.		Tilst.	Min.	Højest.
1.	Goerz 6x9 klapkamera, Compur bl. 6,8	B		45
2.	Nizo dobb. 8mm, med voigtlander Skopar bl. 2,7	H		90
3.	Zeiss Movikon dobb. 8mm, med Movitar bl. 1,9	H		100
4.	Voigtlander vito BL m. Color Skopar bl. 2,8	C		80
5.	150 (ca.) glasplader i org. karton fra 7x7 til 13x18	B		95
6.	Året fortalt i billeder 1946	B/C		20
7.	Årets Billeder 1937 til 1950. Svenska Turistforening	B	100,-	100
8.	" " " " 1961 til 1968. " " " "	B		30
9.	Agfa Isolette 6x9	A		60
10.	Agfa Isolette Apotar m. lysmåler	A		110
11.	vero Zeiss Ikon Nettar 6x9	A		80
12.	Crown 8mm med 3 objektiver	B		40
13.	Yashica 8mm zoom	H		40
14.	Samoca 24x36 lukker defekt, med b. taske	B		30
15.	Baldini 24x36 m. taske	B		80
16.	Voigtlander 6x9 m. taske	C		85
17.	Contessa Nettel Petri 6x9, med taske	B		110
18.	Kowa H 24x36 lukker defekt, med taske	B		45
19.	Agfa Isolette 6x6, sort taske	C		35
20.	Franka Solida 6x6, lukker defekt, m. taske	B		25
21.	Ica 9x12 plade, taske defekt	C		140
22.	Agfa klap 6x9 1928	A		60
23.	Zeiss Ikonta 6x9	B		50
24.	Berlette Junior 2, 24x36	B		110
25.	Agfa Isolette 6x9	B		35
26.	Agfa klap, Billy Clark.	C		35
27.	Ferania klap u. optik	D		15
28.	Zeiss Ikonta 6x9, bagklap defekt	C		50
29.	Vestpocket	D		90
30.	Kodak folding nr. 2, m. taske	C		80
31.	Halina 24x36, lukker defekt, med taske	B		40,-
32.	Adox Prontomat, lukker defekt, med taske	B		24,-
33.	Pornofilm 4 stk, s/h, 8mm			60,-
34.	Stumfilm 6stk, 16mm. s/h			70,-
35.	Kasse med ældre småfilmlamper			20,-
36.	Diverse danske fotoblade			35,-
37.	25 gramofonplader, pop.			10,-
38.	Diverse pladekassetter.			15,-
39.	Kasse af træ, muligvis lyskasse.			75,-
40.	Fotostativ, næsten professionelt	B		25,-
41.	Fototidsskrifter, 89stk. Dansk, svensk, tysk, amerikanske	B		100,-
42.	Julepakke-for den seriøse samler (pærer, filtre, lukkere mm.)	ABCDin		100,-
43.	Fotobøger 4stk. (kunstlys, boxbilleder, naturfoto og lær at ...)	C		10,-
44.	Reimert Kehlet katalog, optryk, 1915	A		60,-
45.	Liebhaber tilbud: Kodak Nr. 2A, Brownie	C		20,-
46.	Kodak Hawkeye Instamatic II	A		30,-
47.	Goerz, Roll-Tengor mod. I, 1926. 6x9 klapkamera	B		100,-
48.	Kodak Nr. 2 Folding Hawkeye 6x9 klapkamera	B		50,-
49.	Kodak Instant Flash, Model C EK160. Ny og ubrugt (225,-)		60,-	30,-
50.	Canon linse SD 2,8 50mm.	A		50,-
51.	Stor samletaske med gode ting og sager	A/B	100,-	170,-
52.	Agfa Isola I, med taske	A		10,-
53.	Kodak Brownie Starmite, Dakon linse. Med taske.	A		20,-
54.	Pose med 7 kameraer	BCD		60,-
55.	Nordisk Films 75 års jubilæumsplade. (ialt 300 stk.)	A	500,-	300,-
56.	Angenieux 9cm. 1:2,5 til Leica, med etui.	C		140,-
57.	Leitz afstandsmaalere	B/C	200,-	160,-
58.	Dominar 10, 5cm. 4,5, 1 Klio lukker	B		30,-
59.	Major projektor ESP	B/C		40,-
60.	Kodak Autographic, Vestpocket 1917	B/C	150,-	150,-
61.	Beltica 24x36, tysk. Meritar 2,9 50mm.	C		60
62.	Agfa Click	B		10,-
63.	Agfa Isola 6x6 1:6,3	B		10,-
64.	Kodak Starlet Camera	D		30,-
65.	Elegant Ising stativ og gl. sort stativ	B/D		65,-
66.	Volux kuglehoved (stort)	B		25,-
67.	Gl. album og gl. glasplader	C	50,-	10,-
68.	Gl. fint lavet klapramme	B		50,-
69.	Kodak Starlet m. flash og etui	B		20
70.	Kodak 126-Insta flash, etui	C/D		25,-
71.	Samletaske med elektriske sager	C		50,-
72.	Ditmar 16cm optager, 2objektiver og læderkuffert	B	300,-	170,-
73.	Eumag C 8, elektrisk 4,5 volt	B/C		25,-
74.	Agfa Movex 8, 1939, med læderetui	B	200,-	100,-
75.	Kodak Brownie Movie 8mm	C		35,-
76.	Reflecta, 6x6 tosjet reflex, med læderetui	B/C	150,-	150,-
77.	Box 6x9, Weekend. Fransk model (med film 1)	C		30,-
78.	Zeiss Ikon spoleapparat, 16mm, førkrigs.	B/C		30,-
79.	Kodak EK 6 Instant	B	150,-	100,-
80.	Kodak Brownie Fiesta, lukker defekt	C/D		5,-
81.	Agfa Clack 6x9 med taske	C		3,-
82.	Leitz godtepose (b-tasker, diaslæde, kassetter mm.)	B/C		70,-
83.	Lykkepose (filtre og modlysbl. til Leica og andre)	B/C		30,-
84.	Godtepose med 11 ting			35,-
85.	Smalfilm 1965-68, kun 1966 komp. ialt 22 hefter	B		10,-
86.	Fotomagasinet 1958-63. 5 årgange.	B	50,-	80,-
87.	Tre store fotobøger med opskrifter	B	50,-	30,-
88.	Leica Story+50 Jahre Leica +Leica chronic	B	50,-	60,-
89.	Org. Kodak samletaske ca. 1935 i læder a la Leica	B		60,-
90.	Exacta-Varex IIA med Tessar 2,8	C	50,-	200,-
91.	Agfa Silette L med b-taske, afstandsinds. sidder fast.	C/D		20,-
92.	Contaflex, Tessar 2,8, b-taske, 3 forsatslinser og ikophot.	C	550,-	50,-
93.	Stativ 3-delt profil, søjle og panoramahoved.	C	150,-	50,-
94.	Croy: Bogen om Contaflex. Kodak: Kreativ fotografi.	B	100,-	50,-
95.	Fatterson tank til 3 film, ny.	A		50,-
96.	Leica III nr. 333 046	B/C	1000,-	3750,-
97.	Org. Leitz lædersamletaske, 3 m. rgr, 1,5+2+3 og ben mm.	C		325,-
98.	Leitz optisk nærindstillere, NOOKY.	B	150,-	125,-
99.	Tessar 5cm til Contax.	B	150,-	150,-
100.	Contaflex m. Tessar 2,8, ikophot og bogen om Contaflex.	B	600,-	50,-
101.	Rolleiflex m. Tessar 3,5. B-taske, modlysbl. og 2 filtre	A	1200,-	1000,-
102.	Zeiss Ikon Ikoniflex, (objektivring mangler, selvudl. def.)	C		150,-
103.	Akarellhus, (lille defekt ved tilbagespolingspal)	B		100,-
104.	Voigtlander Brillant	C		200,-
105.	Agfa Billy Record, Igestar 8,8, b-taske og brugsanv.	B		65,-

Kamerafund

PREMIADOS

Generalforsamling og
årsberetning.

Nyt kamerafund. "NICA".
Af Jens Hammeken og Fl.
Berendt.

K-Z apparatets historie.
Af H.V. Undell.

Gummitryk - kort og brugbar
vejledning i kunsten.
Af Orloff-Jørgensen.

Efterårets gyser;
På kamerajagt i Moskva. Objektivs
udsendte medarbejder beretter.
Af Arne Jørgensen. Odense.

Fundet af 40 stk. runde glaspla-
der, frembragt med Carl P. Stirns
berømte runde Geheim-kamera fra
1886. Skildrer livet på en dansk
herregård for 100 år siden.
Af Flemming Berendt.

god sommerferie

F. Berendt

B. Ayres

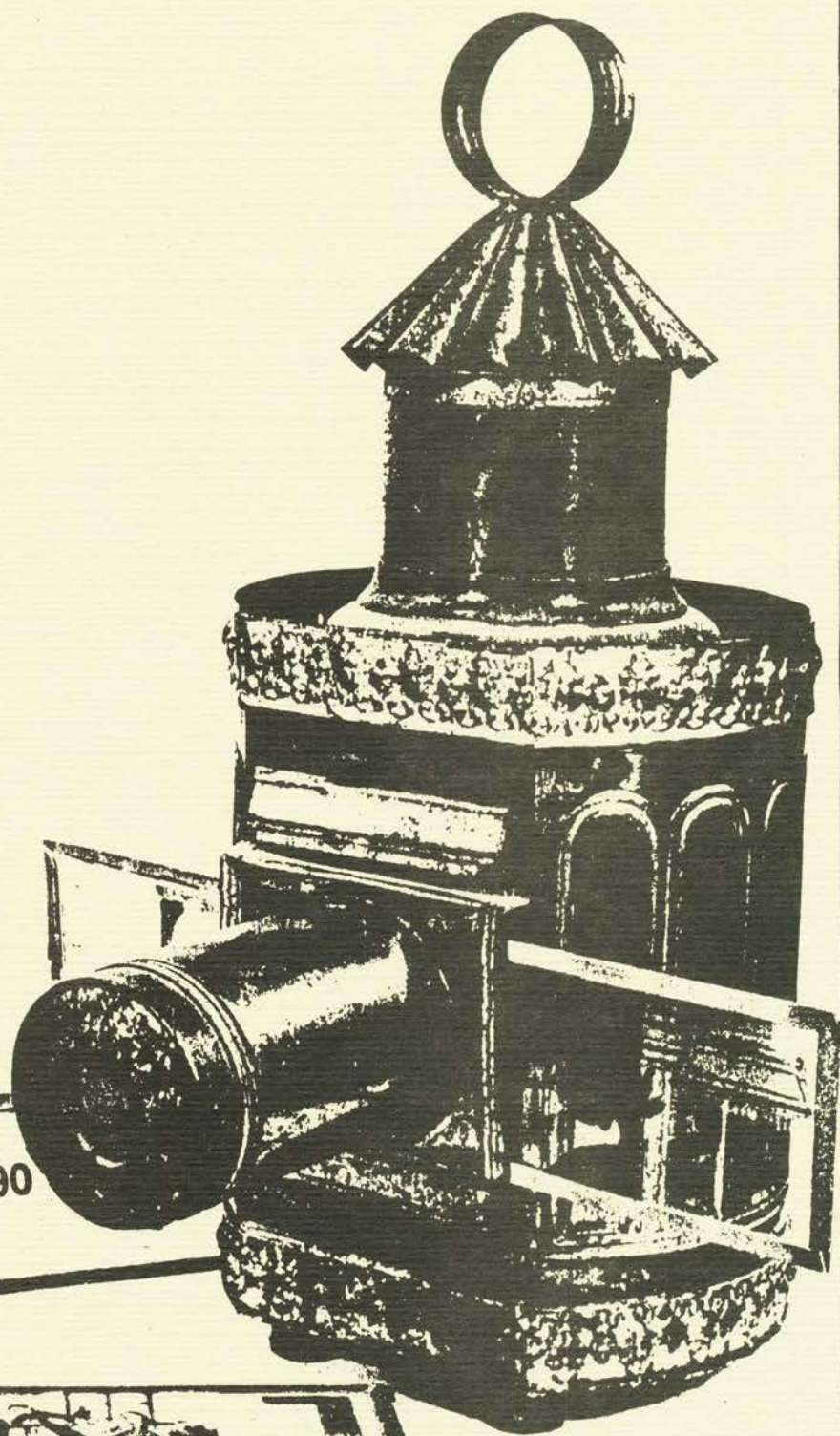
Objektiv fremsendes September

Bagsiden af Cabinet-foto.
Buenos-Aires 1875.
Preus Fotomuseum.

NJAL FOTO

foran på Amager
Bus 12 - 32 - 35 - 40 lige til døren

Njalsgade 22 • Tlf. 01-54 55 90

Laterna Magica.
Ca. 1820.

Pige fra Falster.
Foto: Brevete.

Torben Lind

PHOTOGRAFICA ApS

Skindergade 41, 1159 København K
Telefon 01 - 12 62 52

